

UČEBNICE DĚJEPISU PRO ŽACTVO ŠKOL-HLAVNÍCH
A NEJVYŠŠÍHO STUPNĚ ŠKOL OBECNÝCH

STRUČNÉ

dějiny Říše

*Gr.
Sinner*

SCHULVERLAGSANSTALT FÜR BÜHMEN UND MÄHREN IN PRAG
ŠKOLNÍ NAKLADATELSTVÍ PRO ČECHY A MORAVU V PRAZE

STRUČNÉ DĚJINY ŘÍŠE

Učebnice dějepisu pro žactvo škol hlavních
a nejvyššího stupně škol obecných

Handwritten signature

Schváleno výnosem ministerstva školství ze dne 11. března 1943,
čís. 24.445/43-I/2, jako učebnice pro hlavní školy a nejvyšší stupeň škol obecných
s českým vyučovacím jazykem

Cena K 9,—

Schulverlagsanstalt für Böhmen und Mähren in Prag	1943	Školní nakladatelství pro Čechy a Moravu v Praze
---	------	--

Do této knihy je vložena poukázka na knihy zdarma.
Školní knihy, vydané Školním nakladatelstvím, nesmějí být prodávány draže nežli za cenu, která je uvedena na titulním listě.

Všechna práva vyhrazena.

Tištěno ve vlastní tiskárně.

A. PRAVĚK

Země, na níž žijeme, se zrodila ze Slunce. Okolo žhavého tekutého jádra se vytvořila po milionech let pevná skořepina. Prasíly zpracovávaly tvář Země. Moře zaplavovala pevniny; vulkanické síly hnaly pohoří do výše; vznikaly světadíly.

Objevil se první život. V stále nových druzích a rasách se vyvíjely rostliny a zvířata a vedly boj o život.

Jak ubíhala tisíciletí, měnilo se i podnebí.

Asi před milionem let,

v době ledové,

valily se s Alp mohutné ledovce; skandinávský ledovec pokrýval Severoněmeckou nížinu. Přes zemi přešla čtyři období ledová se třemi dobami meziledovými.

První stopy po člověku jsou z posledního meziledového období. Tehdy žil člověk neandertálský. Jím se začíná pravěk lidstva. Rozpadá se ve tři velká vývojová období:

1. Doba kamenná

zaujímá dobu asi od 100 000 do 2000 let před přelomem věků.

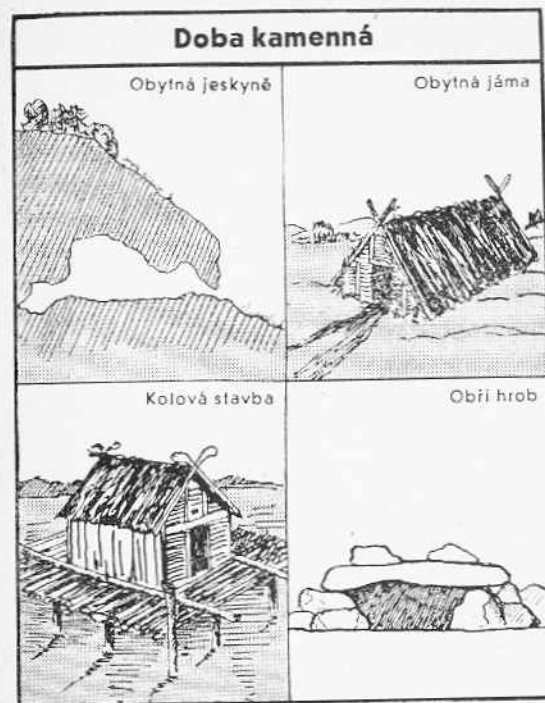

Vyobr. 1. Dýka z pazourku.

100 000 let př. přel. věků

ČASOVÁ TABULKA 1.

	D o b a k a m e n n á.	První stopy člověka: Neandertálský člověk.
40 000		Brněnský člověk. (Aurignacký člověk.)
20 000		Člověk bonnský. (Člověk cromagnonský.)
10 000		
4 000		Člověk nordický.
2 000		
Přelom věků		Doba bronzová.
		Doba železná.
1940		

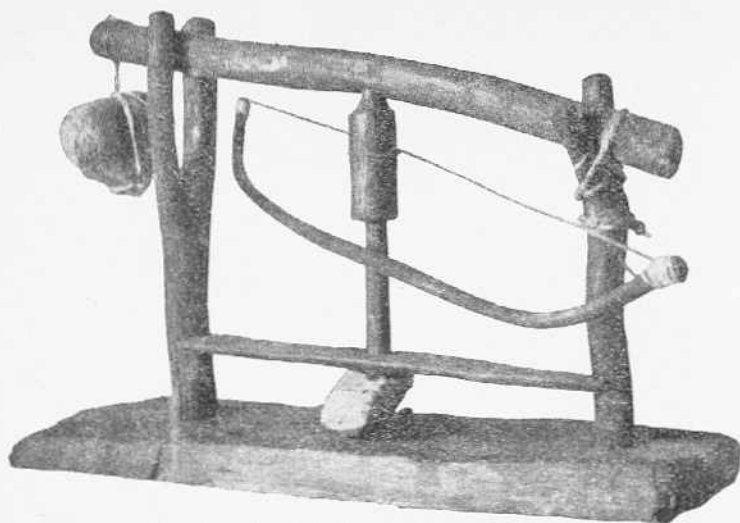
Vyobr. 2.

Lidé doby kamenné vedli jako rybáři a lovci tuhý boj o život se silnými zvířaty, s mamutem, nosorožcem a losem, s medvědem a lvem. Z pazourku, později též ze zvířecích kostí si zhotovovali sekery, kladiva, klíny, nože a hroty kopí.

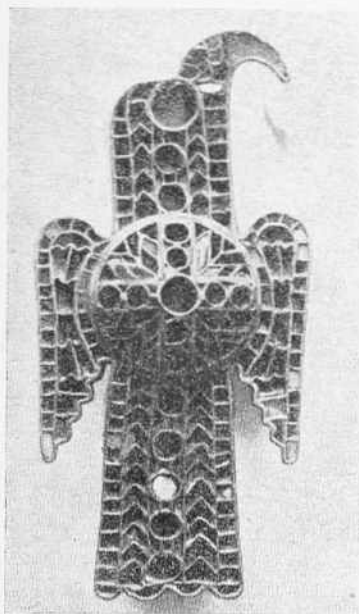
Bydlili v jeskyních, v obytných jamách nebo pod skalními výstupky, na březích jezer v kolových stavbách nebo v dřevěných chýších na zemi.

Kde se lidé kamenné doby usadili, zpracovávali ornou půdu motykou, později pluhem. Hliněné nádoby si zhotovovali na hrnčířském kruhu. Jako domácí zvířata chovali psa, koně, hovězí dobytek, vepře, ovci a kozu.

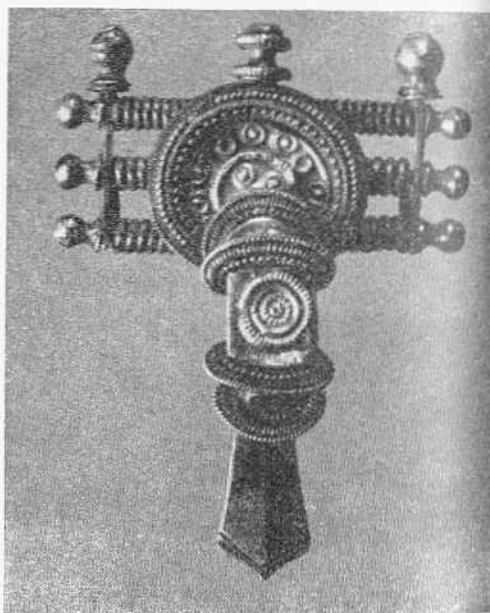
Poněvadž člověk pravděpodobně věřil v posmrtný život, byli mrtví pochováváni zároveň s dary v skrčené poloze v plochých hrobech nebo ležmo v tak zvaných obřích hrobech.

Vyobr. 3. Vrtačka z doby kamenné.

Vyobr. 4. Východogotská spona tvaru orla.

Vyobr. 5. Zlatá spona s třemi závitky.

V mladší době kamenné se objevují první stopy *nordického člověka*, jenž sídlil v prostoru kolem Nordsee a Ostsee. Z lovce a rybáře se již stal usedlým zemědělcem.

2. Po době kamenné nastala asi kolem 2000 let před přel. věků doba bronzová.

V této době vynalezli nordičtí lidé výrobu a použití kovů. Z mědi a cínu slévali bronz.

Z tohoto zlatolesklého kovu zhotovovali lidé bronzového období skvostné meče a kopí, dýky a hroty šípů a vytvářeli podivuhodné šperky, jako náramky a náhrdelníky, spony a pásy, vázy a popelnice.

Bydleli v dřevěných domech s více místnostmi. V hlavní místnosti stál krb zhotovený z nepřitesaných kamenů. Ženy zhotovovaly na stavu umělecky tkaniny na šaty a rohože.

Mrtvé pochovávali nejprve v mohylách, později byly mrtvoly spalovány a popel byl pochován v urnách.

V bronzové době vytvořili Germáni kvetoucí kulturu, kterou poznáváme z bohatých, velkolepých nálezů.

3. Doba železná.

Začala se asi okolo r. 800 př. přel. věků a sahá až asi do r. 800 po přel. věků.

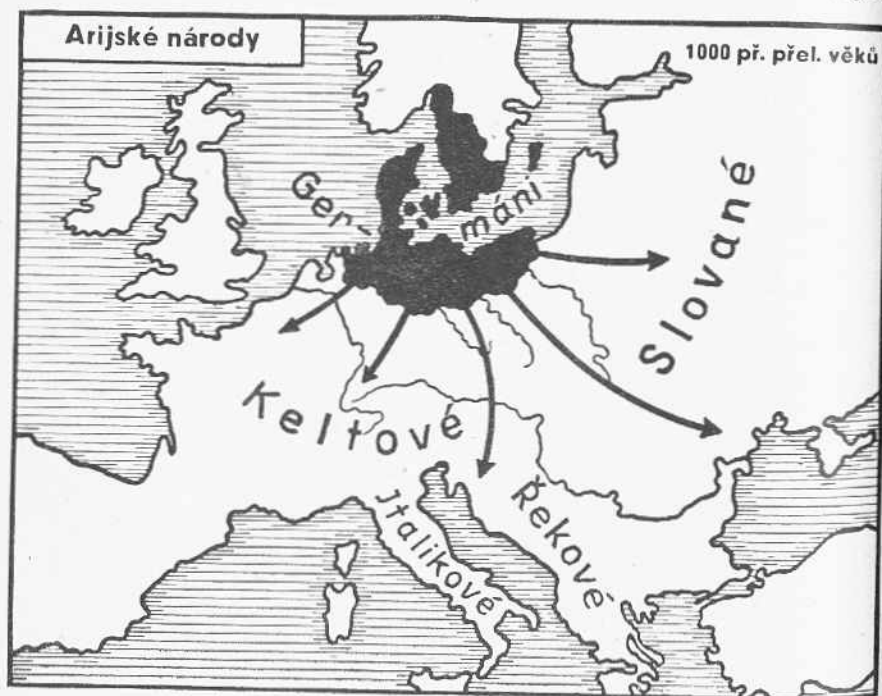
V té době se začalo používat vedle bronzu také železa. O několik století později zatlačilo tvrdé železo měkkí bronz úplně.

B. GERMÁNSKÉ DĚJINY

Země a lid Germánů

Pravlast Germánů jest hledati na severu Evropy. Okolo polovice prvního století př. přel. věku obývali území okolo Ostsee. Západně a jižně od Donau sídlili Keltové, s nimi kmenově příbuzní, východně od Weichsel sídlili Slované.

Germanie byla země lesnatá. V úrodných nezalesněných okrajích sídlil germánský rolník na osamocených dvorcích. Tam žil jako svobodný a hrdý majitel půdy, kterou obdělával se svým

Vyobr. 6.

Vyobr. 7. Sluneční vůz z Trundholmu.

rodem. Pastviny, les a vody naproti tomu patřily všem členům vesnické marky, kteří jich společně používali.

Germáni byli urostlí silní lidé s modrýma očima a světlými vlasy. Při lovech na medvědy a tury rozvíjeli svou sílu, odvahu a obratnost a své hrdinství osvědčovali v krvavé vážnosti bitev. Věrnost a čest platily jako nejvyšší ctnosti; svobodu cenili jako nejvyšší statek. Výchova k silnému brannému životu se začínala u chlapců i děvčat již od dětství.

Kmen a národ.

Germáni železné doby se skládali z jednotlivých kmenů.

V každém kmenu byl rozdíl mezi svobodnými a nesvobodnými. Jen svobodný muž směl nositi zbraň a byl považován za soukmenovce. Mladí svobodní válečníci vstupovali do služeb svobodného muže, který se slavně vyznamenal ve válce. Svému vůdci zaslibovali svou věrnost. Vůdcovství a poslušnost určují germánské dějiny.

Národní pospolitost byla vybudována na rodu, který bydlil ve vesnické marce. Teprve jako člen celku měl jednotlivec cenu. Sousední vesnické pospolitosti tvořily *župu*, více žup tvořilo národní kmen.

Muži jednoho národního kmene, kteří byli schopni zbraně, se seskupovali v lidové shromáždění, *Thing*. Zde se rozhodovalo o válce a míru, zde byli mladíci prohlašováni za schopny zbraně a zde byly odsuzovány zločiny proti národní pospolitosti. Zbabělci, cizoložníci a zemězrádci byli odsuzováni k smrti.

Jako manželka a hospodyně, jako věrná družka mužova v radostech a strastech života se Germánka těšila úctě tak vysoké, jako u žádného jiného národa. Manželství bylo považováno za posvátné.

Když hrozila válka, byl lid svoláván ohňovými znameními. Válečná pohotovost se shromažďovala podle jednotlivých rodů kolem svého vévody. Ozbrojení válečnými sekerami, meči, kopími a štíty táhli mužové do bitvy. V klínovitém útvaru s vůdcem v čele se vrhali na nepřítel.

Náboženství.

Nad životem germánského rolníka vládly přírodní síly, smýšlející s člověkem přátelsky nebo nepřátelsky.

Vládu božských sil viděli Germáni v slunci a světle, v tahu mračen, v hromu a blesku bouře a v šumění listí. Osídlili svět bohů a obry, vílami a elfy, trpaslíky a skřítky.

Z Valhally, hradu to bohů, řídí Vodan lidské osudy. Donar s ohnivým vousem metá své bleskové kladivo a zahání obry mrazu, aby se mohlo zelenati osení. Vodanova manželka Freya požehnává domu a dvoru a chrání manželství. Valkýry, zbrojné dcery Vodanovy, odnášejí bojovníky padlé slavně v boji do Valhally, kde se tito shromažďují kolem boha podsvětí.

Nad bohy vládne neúprosný osud, který předou Norny kolem kořenů světového javoru. Až se naplní časy, zaútočí nepřátelé bohů na nebe. Bohové i hrdinové, obři i lidé v tomto soumraku bohů zahynou. A pak rozkvete nový svět, svět míru.

Germáni hledají nová sídliště

Z Itálie (z Říma) si vybudoval národ *Římanů* v bojích, které trvaly celá staletí, mocnou světovou říši. V době okolo přelomu věků byli Římané pány tehdy známého světa.

Již dávno předtím, než existovala římská veleříše, valily se vlny germánských kmenů světem. Tito Germáni se smísili s původními obyvateli, z čehož se u Římanů vysvětluje podíl nordické krve.

Když došlo k těžkým bojům mezi Germány přicházejícími ze severu a mezi Římany, kteří pronikali od jihu, byly již v římské veleříši patrné známky rozkladu.

Římané již neobdělávali sami vlastní půdy, jako to činili předtím. Dávali za sebe bojovatí ponejvíce Germánům, přijímali mravy a zvyky národů východních, mísili se s jejich krví. V bezuzdných hrách v cirku a v překypujícím blahobytu ztráceli svou mravnost a sílu a propadali nepravostem.

a) Kimbři a Teutoni

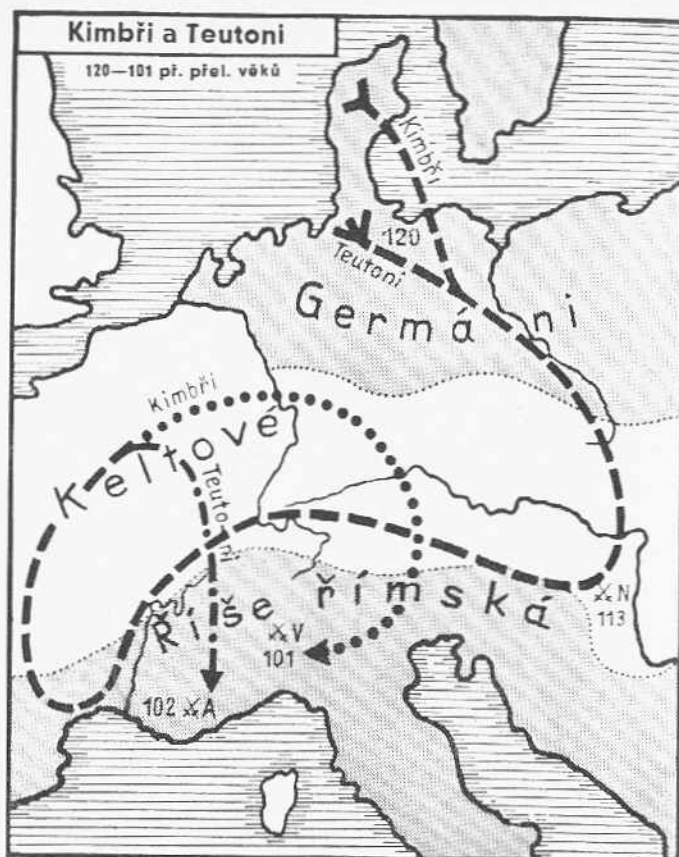
Počet Germánů rychle vzrostl; pole a pastviny již nedostačovaly k výživě lidí a dobytka. Když ještě nadto velké bouřlivé zátopy zaplavovaly široké lány země a hrozil velký hlad, opustily germánské kmeny Kimbrů a Teutonů okolo r. 120 př. přel. věků s ženami i s dětmi a s celým svým majetkem svou otčinu u Nordsee, aby si hledaly nová sídliště.

Okolo roku 113 dosáhli území Donau a Alp a prosili Římany o půdu pro nová sídliště. Prosba ta byla zamítnuta. Po zničení jednoho římského vojska táhli Germáni podél severního okraje Alp do Gallie, kde porazili druhé římské vojsko.

Římané se i nadále zpěchovali vydání jim půdu k osídlení. Tu se však germánské kmeny k své vlastní záhubě rozdělily; jednotlivě pak podlehly Římanům (102, 101).

b) Ariovist

O třicet let později, okolo r. 70 př. přel. věků, překročil vůdce Svěbů *Ariovist* řeku Rhein, aby urovnal spory keltských kmenů v Gallii.

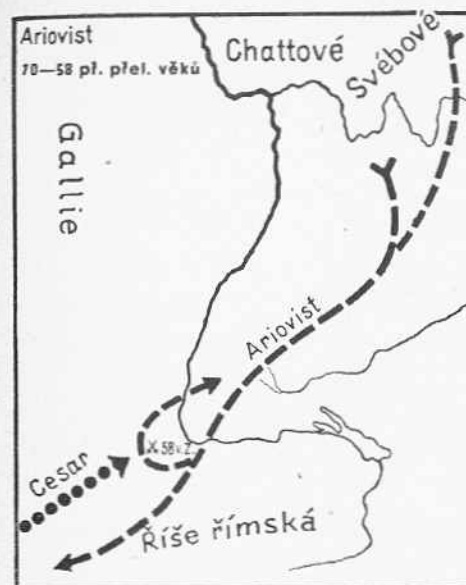

Vyobr. 8.

Země byla krásná a úrodná. Ariovist měl v úmyslu *zříditi v Gallii germánskou říši*; proto přizval k osídlení soukmenovce ze středního Německa, kteří hledali nová území.

Caesar, nejlepší římský vojevůdce, poznal Ariovistovy záměry a postavil se mu se svými legiemi na odpor. U Mülhausen byl (r. 58) vůdce Svěbů poražen a odražen za Rhein.

Gallie se stala římskou provincií. Jako osidlovací prostor byla pro Germány ztracena. Přes těžké boje byla však moc Germánů nezlomena.

Vyobr. 9.

Armin
(9 po přel. věků.)

Až do doby kolem narození Kristova posunuli Římané hranice své říše až k Donau a k Rhein. Zakládali tam pevnosti, na př. na místech, kde dnes leží města Köln, Bonn, Mainz, Straßburg, Regensburg, Augsburg, Passau a Wien. Přesto činily římské legie výpady až k řece Elbe.

Od r. 6 vládl v severozápadním Německu s bezohlednou tvrdostí římský místodržitel *Varus*. Germáni nebyli již souzeni podle svého práva, ale podle práva římského a byli podrobni nezvyklým zneuctujícím trestům.

Tu povstal jim vůdce: *Armin*, kníže Chersků.

- a) Podařilo se mu získati více germánských kmenů k obrannému spolku proti Římanům. Římské legie, vlákané lští do bažinatého území v Teutoburger Wald, byly v třídení bitvě zničeny (9 po přel. věků). Varus sám spáchal sebevraždu.

Germanie mezi Rhein a Elbe byla zase svobodna.

Armin byl první, jenž si byl vědom poslání Germánů, totiž aby byli nositeli velké středoevropské říše. Avšak čas nebyl ještě zralý k uskutečnění této úlohy. Bylo třeba obstát ještě v mnoha zkouškách, probojovati ještě mnoho bojů, přinést mnoho dalších obětí. Armin byl zavražděn.

Za Arminových časů byly již Čechy osídleny germánským kmenem Markomanů. Dříve zde bydlely kmeny keltské, především Bojové. Králem Markomanů byl tenkrát *Marbod*. Jeho říše tvořila hráz proti Římanům, jejichž panství sahalo tenkrát až k Donau.

Armin a Marbod se nedovedli sjednotiti.

Spojená síla by byla zlomila římskou nadvládu, rozšířila by národní životní prostor a razila by cestu germánské říši.

Osudová hodina prošla.

Germánské národy na cestě za novými říšemi

Osídlovací prostor pro germánský zemědělský lid se stále zužoval. Potřeba nové země je hnala na nové výpravy za územím.

Ke konci druhého století překročily germánské kmeny římské hranice, které byly opevněny příkopem, valem a hradbami (*limes*).

Alemanni pronikli do Zehentland.

Frankové překročili střední a dolní Rhein.

Gotové se posunuli až k Černému moři.

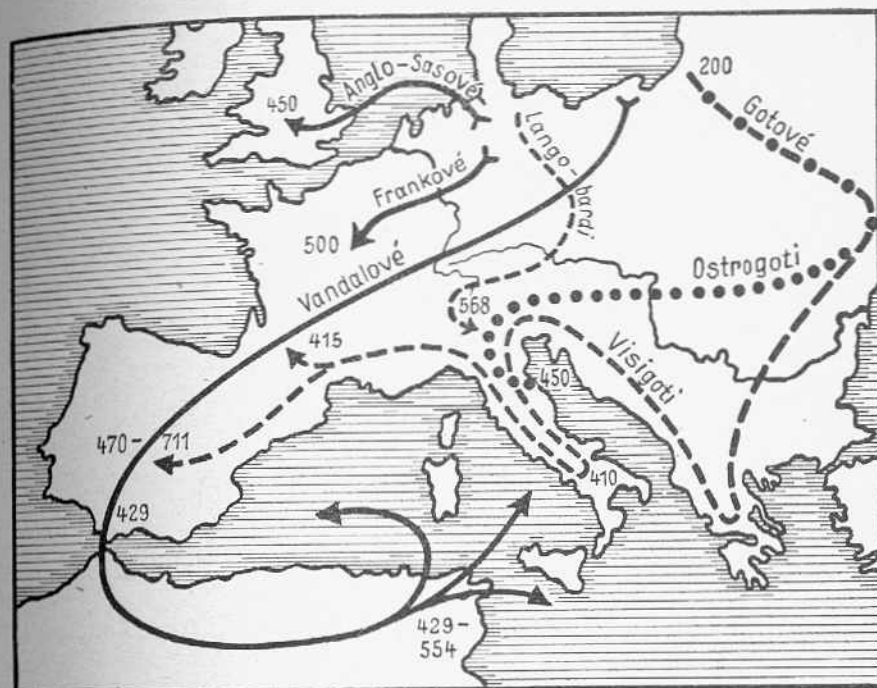
Germáni otráasali hranicemi starého zpuchřelého římského státu.

Koncem čtvrtého století začala mocná stěhování Germánů zaplavovati římský prostor. Hrdinské období Germánů, období germánského záboru země, se začalo.

Vnější podnět k tomu dali

Hunové,

divoký jezdecký mongolský národ, který vnikl okolo r. 375 z asijských stepí do sídel Gotů u Černého moře a uvedl germánské národy v pohyb. Hunové dosáhli své největší moci za krále *Attily*,

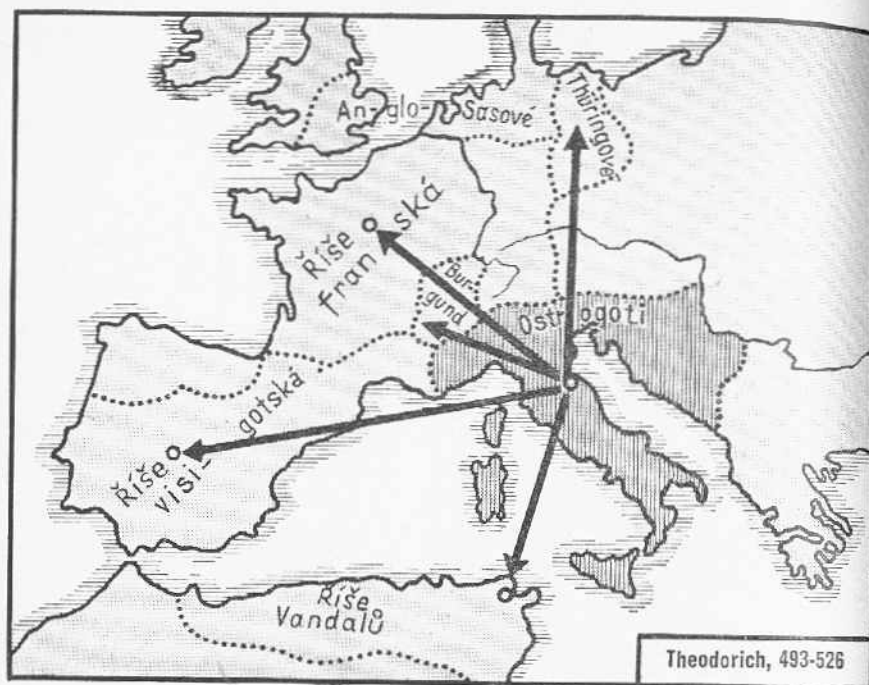
Vyobr. 10.

který je vedl vítězně až k Rhein. V bitvě na Marně, na Katalaunských polích (451), se podařilo spojeným Germánům a Římanům zvítěziti nad touto „metlou boží“. Tím byla kultura bílé rasy zachráněna a první útok Východu byl odražen.

I. a) *Visigotové* překročili pod svým králem *Alarichem* dolní Donau a žádali osídlovací území na Balkánském poloostrově. Alarich vedl své zástupy do Italie a dobyl Říma. Z Italie chtěl přejíti do severní Afriky, úrodné na obilí, byl však r. 410 zastížen smrtí u Busenta. Athaulf odvedl potom celý národ do jižní Gallie; zde založil r. 415 říši, kterou později rozšířil do Španělska (470).

Tak vznikl první germánský středomořský stát.

b) *Vandalové* přišli ze svých sídel na Oder do Gallie. Byli zatlačeni od Visigotů do Španělska, přešli pod králem

Vyobr. 11.

Geiserichem do Afriky a založili říši v obilní komoře Říma r. 429. Vandalská válečná loďstva křižovala po Středoze-
mím moři. Římané musili uznat Geisericha jako pána zá-
padního Středomoří.

- c) *Anglové* a *Sasové* se usadili v Británii r. 450.
- d) *Frankové* obsadili severní Gallii kolem r. 500.
- e) *Markomani* opustili v stejné době z větší části českou kot-
linu, překročili Donau a pronikli jednotlivými čeleděmi na
západ až k řece Lech.
- f) *Ostrogoti* si podrobili pod Theodorichem Velikým r. 493
celou Itálii.

Theodorich byl právě tak velký v činech válečných,
jako v díle mírovém. Velký plán jeho života, zříditi *ger-
mánskou národní pospolitost*, ztroskotat zvláště na odporu

Chlodwiga, krále Franků, jenž sám toužil po vedoucím po-
stavení. Přes to sahal vliv Theodoricha Velkého, prvního
germánského světovládcce, od Ostsee až k Sahaře, od oceánu
Atlantského až k východnímu Středomoří. V pověsti žije
Theodorich jako Dietrich von Bern.

- g) Tim, že se *Langobardi* pevně usadili v horní Itálii, byl
germánský zábor půdy na pevnině ukončen.

II. O dvě století později se rozlila ze Skandinávie nová vlna
germánských národů celým tehdy známým světem.

Na hbitých lodích bez paluby, zdobených dračí hlavou,
křižovali *Vikingové* s divokou statečností po mořích. Napadali
pobřežní i vnitrozemská města franské říše, dobyli odtud
r. 1066 Anglie, založili r. 912 ve Francii a r. 1020 v dolní Itálii
normanské říše a pronikli až ke Konstantinopoli.

S neslýchanou odvahou se plavili přes širé oceány, objevili
Island a Gronsko a kolem r. 1000, tedy 500 let před Kolumbem,
objevili Ameriku.

Jízdami Vikingů se uklidnily poslední vlny mocného ger-
mánského stěhování.

Zábor půdy provedený germánskými kmeny představuje
velkolepé rozvinutí sil nordicko-germánské krve. Vznikly různé
říše, které však jako říše neměly dlouhého trvání. Říše vandalská
podlehla r. 534, říše Ostrogotů pod Totilou a Tejou podlehla po
hrdinném zápase r. 553, když se Římané naposled vzchopili. Říše
Visigotů na španělské půdě byla zničena r. 711 prudkým náporom
Maurů. Říše langobardská byla přivedena k pádu r. 774 od Franků,
kteří převzali velkou úlohu Germánů, uspořádat a sjednotit Evro-
pu. Frankové tím, že později založili svou říši, vytvořili vlastně
první krok k založení Říše. Za tohoto záboru půdy a za bojů proti
Římanům, které s tím byly spojeny, obnažilo jádro germánských
národů částečně střed Evropy, vlastní to germánský životní pro-
stor. Východ takto odkrytý se stal výpadovou branou pro národy
dorážející z východu, které musily být zatlačovány po dlouhá
staletí, pokud ovšem nesplynuly s jádrem germánského lidu nebo
s Říší.

ČASOVÁ TABULKA 2

1. st.		Kimbři a Teutoni hledají půdu. 70: Ariovistův výpad do Gallie. 58: Bitva u Mülhausen.			
1. st.	ř í š e	9 po přel. věků. Bitva v Teutoburger Wald. Římané vybudovali limes.			
2. st.		Germáni začínají proudit přes římské hranice.			
3. st.		Limes proražen.			
4. st.		375: Vpád Hunů do Evropy. Počátek velkého germánského osídlení.			
5. st.		451: Bitva na Marně proti Attilovi.			
6. st.	Ř í m s k á	Říše Ostrogotů 493—553	Říše Visigotů v Gallii a Španělsku 410—711	Říše Vandalů v Africe 429—534	Říše Franků 500—843
7. st.			Říše Langobardů v Itálii 568—774		
8. st.					
9. st.					

C. DĚJINY NĚMECKÉ ŘÍŠE

Bouře stěhování národů vyvinuly sice v germánských kmenech vědomí sounáležitosti, ale nikoliv státní sjednocení. Každý z kmenů Sasů, Thuringů, Friesů, Franků, Bavorů a Alemannů, které nebyly strženy do velkého stěhování národů, tvořil pro sebe malou říši.

Vyobr. 12.

Aspoň částečně se nyní dosáhlo toho, že z volených vůdců se stávali dědiční vévodové a králové.

a) Asi okolo r. 500 pronikly franské kmeny přes Rhein do Gallie.

Král Chlodwig

z rodu Mervingů, člověk nadaný šílenou statečností a bezohledně silnou vůlí, rozšířil svou říši v dlouhých válkách až k Atlantickému oceánu a do Středomoří.

Rozváživ situaci, přestoupil Chlodwig ke křesťanství a přivedl svůj lid k římskokatolickému vyznání.

b) Chlodwigovi nástupci byli slabí a nesjednocení. Proto mohli majordomové z rodu Karlingů strhnout na sebe vládu a na-
posled sáhnouti dokonce po královské koruně.

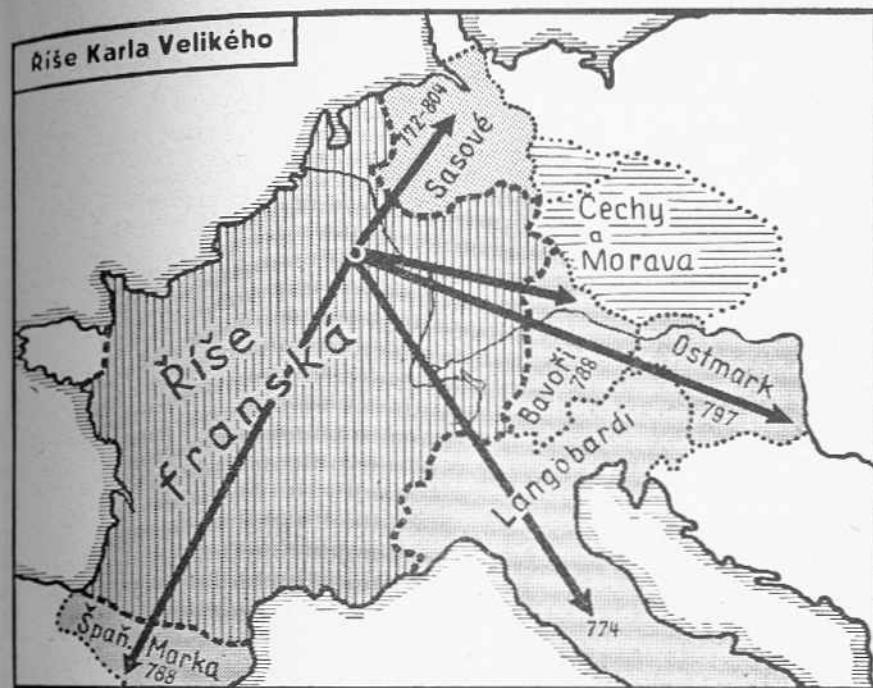
Tehdáž ohrožovalo západní země velké nebezpečí z jihu. Mohamedánští *Maurové* vtrhli po zničení visigotské říše ve Španělsku r. 711 přes Pyreneje do Gallie. Vítězství Karla zvaného „Kladivo“ v jižní Gallii r. 732 zachránilo západní kulturu.

Karl Veliký (768—814).

R. 768 se stal *Karl*, kterého dějepis zve Velikým, pánem franské říše. Svou usilovnou snahu obrátil k tomu,

aby založil velkou germánskou říši.

1. Hranice své říše rozšířil velmi mocně. Překročil Pyreneje a zřídil *španělskou marku*; dobyl říše Langobardů v Itálii, přivtělil k své říši Bavyry a zahnal z Ostmarky (Rakousy) loupeživé Avary. Nakonec získal pro říši ušlechtilý kmen *Sasů*, kteří pod svým vůdcem *Widukindem* po třicet let hrdinně bojovali za udržení své dědičné víry.
2. R. 791 vtáhla Karlova vojska až do Čech. Slovanské kmeny, které se přistěhovaly za germánského záboru půdy, se octly pod vnucenou nadvládou asiatských Avarů, z které byly přechodně osvobozeny pod vedením německého kupce Sama z kmeny Franků. Karl za pomoci válečníků ze všech germánských pevninských kmenů zahnal nyní Avary na východ. Jeho vliv

Vyobr. 13.

sahal od ústí Oder až k Donau; Čechy a Morava mu byly poplatny a tvořily tak již tehdy část velké říše.

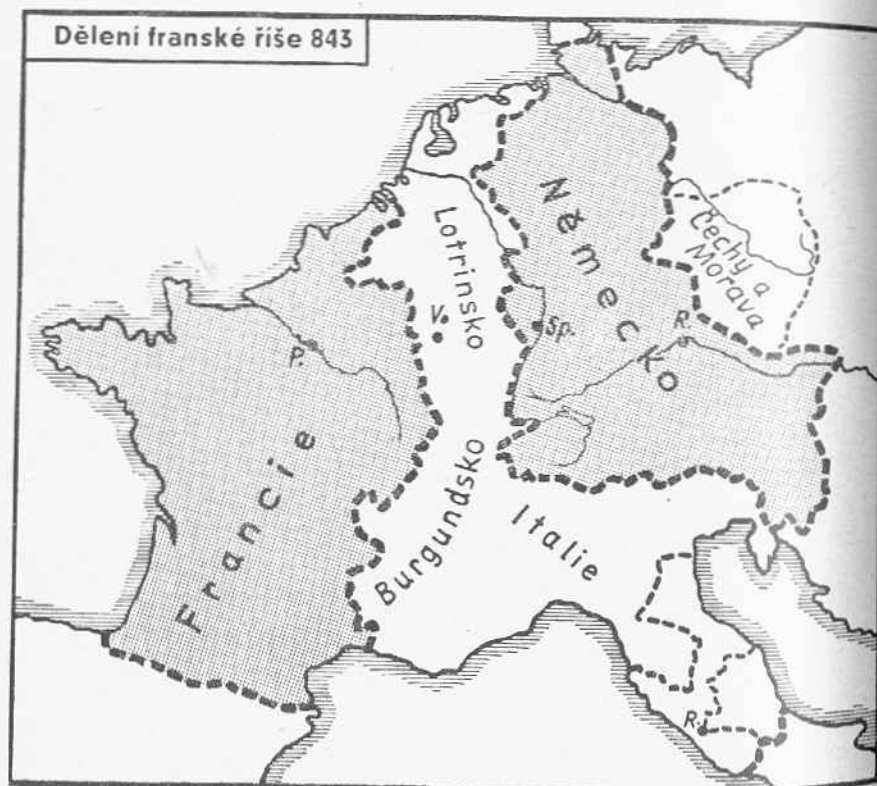
3. S velkou rozhodností přivedl všechny kmeny ke křesťanství, poněvadž viděl v jednotné víře druhou jednotící pásku. Z nařízení papežova uspořádal *Bonifác* celou církevní správu franské říše a přivedl tím germánské kmeny v církevní závislost na Římu.
4. Karl dal sbírat germánské hrdinské písně a zapsati stará nepsaná národní práva; zakládal četné školy, pokoušel se sám napsati německou mluvnici a pojmenoval měsíce německými jmény.
5. Země byla rozdělena *v župy*, v jejichž čele stáli hrabata. Byli jmenováni králem a za svou činnost dostávali pozemky *v léno*. S pomocí „královských poslů“ bděl přísně nad správou a výkonem práva v své rozsáhlé říši.

Karl byl nesporně nejmocnějším panovníkem tehdejší doby. O jitrní mši o vánocích r. 800 korunoval ho papež *cisárskou* korunou a holdoval mu. Tím se Karl stal *světskou hlavou západního křesťanstva a ochráncem církve.*

Vláda nad světem přešla od Římanů na Germány.

Za slabých nástupců mocné dílo Karla Velikého upadalo. Rozpad říše se nedal zdržeti.

Smlouvou ve Verdunu r. 843 byla franská říše rozdělena na říši východofranskou, t. j. Německo, říši západofranskou, t. j. Francii, říši střední, t. j. Itálii, Burgundsko, Lotrinsko.

Vyobr. 14.

Vyobr. 15.

Říše pod vedením saských císařů

Za slabých knížat upadla východofranská říše (Německo) do velké tísně.

a) U kmenů Bavorů, Sasů, Švábů, Franků a Lotringů nabyly knížecí moci silné rody a moc královská upadala. Říše se octla v nebezpečí, že se rozpadne na jednotlivá knížetství.

- b) Trvání říše ohrožovali i vnější nepřátelé. Uhři, mongolský jezdecký národ jako Avaři, podnikali z východu divoké kořistnické nájezdy přes Bayern a Sachsen na Rhein a až do Francie. V této nouzi vyvstal zemi vůdce z kmene Sasů:

Heinrich I.
(919—936).

- a) Jeho první péče byla věnována udržení a upevnění jednoty říše. Heinrich byl zvolen za krále pouze od Franků a Sasů. Církevní pomazání na krále odmítl, poněvadž nechtěl za svou moc děkovat církvi.

Poněvadž ujistil kmenová knížata jistou samostatností — chtěl být pouze prvním mezi rovnými —, dosáhl také uznání Bavorů a Švábů. Vévodu lotrinského, který se připojil k Francii, donutil r. 925 zbrani k tomu, že se mu pokořil.

Tím byla znovu získána stará hranice na západě. Vznikla Říše Němců. Německé kmény byly pod silným vedením sjednoceny v jednom státě.

- b) Trvání Říše musilo být zajištěno.

Devítileté příměří s Uhry dalo Heinrichovi čas připravit konečný zápas. Poznal, že každý odpor proti Uhrům ztroskotal, poněvadž chyběla jízda vycvičená k útoku a pevná místa k obraně. Proto vytvořil těžké obrněné jezdeckvo a postavil na hranicích hrady a města schopná obrany.

Když čas příměří uplynul, byli Maďaři drtivě poraženi na Unstrut r. 933.

Za Heinricha I. vybudoval a upevnil český kníže Václav mladou křesťanskou církev v Čechách. Němečtí duchovní z Bavor a z Alemannie jej všemožně podporovali a byli zároveň nositeli německé kultury a vzdělanosti, kterou chtěl kníže Václav svůj národ přivést k rozkvětu. Svou politiku zakládal na přátelství s Heinrichem I. Upevnil svazek českého knížetství s Říší a tím také určil směr dalšího vývoje. Avšak mladý čínorodý kníže Václav padl jako oběť zákeřné vraždy nastrojené bratrem Boleslavem. Než také Boleslav rozpoznal německou výsost jako jedinou oporu

Čech a pokořil se r. 929 Heinrichu I., který osobně zavítal do Prahy, aby uspořádal české poměry.

Říši vnitřně uspořádanou a navenek upevněnou mohl Heinrich I. odevzdati svému synovi

Ottovi Velikému
(936—973).

- a) Otto I. rozšířil hranice Říše.

Po smrti Heinricha I. se Boleslav vzepřel nadvládě Ottově. Proto přitáhl Otto I. r. 950 do Čech a pokořil Boleslava, který

Vyobr. 16.

pak obnovil přísahu věrnosti německému císaři. Tím byl potvrzen a upevněn již trvajícím lenní poměr k Říši.

Po vítězné bitvě na Lechfeld (955) byla Ostmark opět odňata Maďarům. V této bitvě bojoval též Boleslav s 1000 mužů po boku německého císaře.

Slované byli po tuhých bojích od markrabat Billunga a Gera zatlačeni až za Oder. Širá území, kde kdysi bydlili Germáni, byla od té doby znovu osídlena Němci. To znamenalo příchod vyšší kultury na východ.

Italie byla připojena do hranic Říše a *Polsko* a *Burgundsko* byly na Německu závislé.

b) *Ze svazku německých států měl vzniknout stát jednotný.*

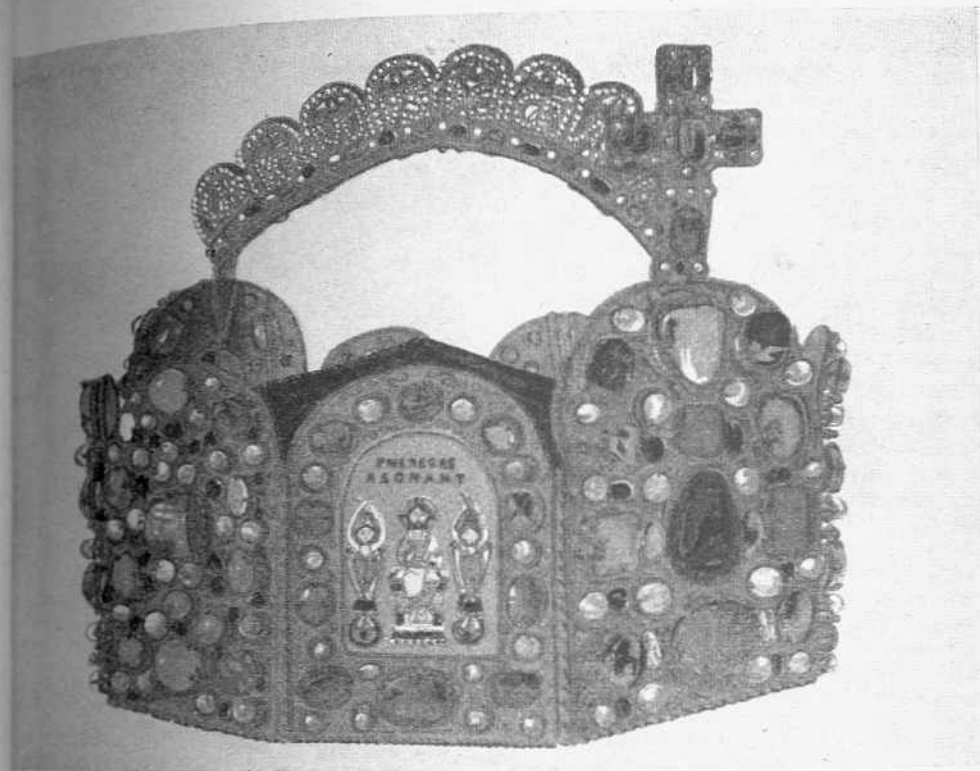
Král požadoval, aby se mu kmenoví vévodové naprosto podřídili. To vedlo k rozhořčeným bojům. Otto odbojně vévody sesadil, jejich země dal jejich příbuzným, a když také ti vypověděli poslušnost, odevzdal je biskupům. Tak vznikl vedle knížecího stavu světského také knížecí stav duchovní.

c) Sluhové církve se tím stali také úředníky státu. Svě důvěrníky dosazoval Otto za biskupy, kteří byli jeho nejvěrnějšími služebníky a spolupracovníky. *Otto se musil proto stát také světskou hlavou církve.*

R. 962 přijal z rukou papežových císařskou korunu. Tím byla císaři pro jeho osobu zajištěna královská moc v Říši a převaha císařského vlivu v církvi.

Německo se stalo vedoucí mocí v Evropě, Otto se stal pánem „Svaté říše římské německého národa“.

Dílem velkého císaře Otty I. a jeho osobou byla jednota Říše zaručena, ale ničivé síly nebyly pro budoucnost zažehnány v celém rozsahu. Obzvláště italská politika, kterou Otto I. zahájil, která vyžadovala mnoho obětí, ale částečně byla pro Říši bezpodmínečně nutná, odváděla stále Říši od jejího vlastního poslání ve středu a na východě Evropy. *Církev* dosáhla pomocí Otty I. velké moci, ale využila toho později pro své účely světské proti císaři a proti Říši.

Vyobr. 17. Německá císařská koruna 1027.

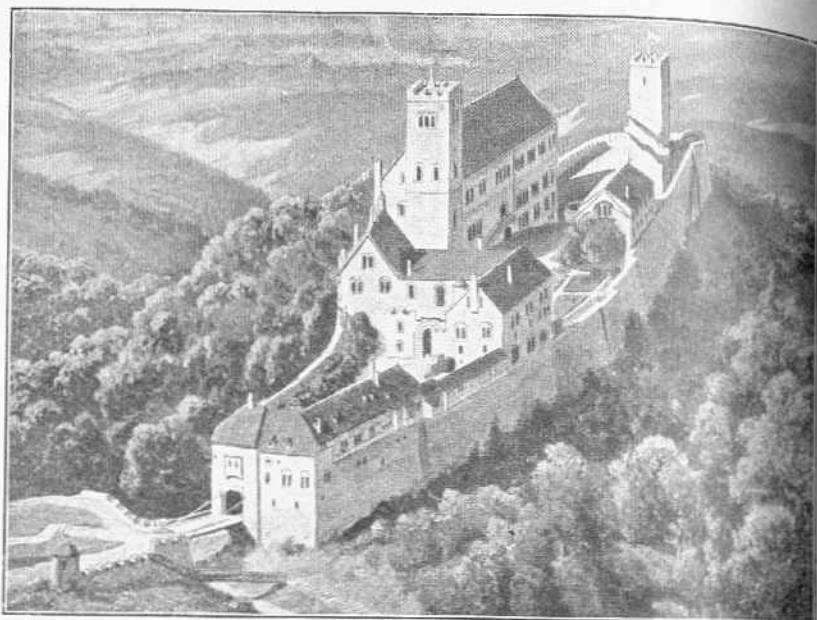
Rytířství

Germán byl rolníkem a zároveň válečníkem; bojoval většinou pěšky.

Když byla postavena do pole jezdecká vojska na obranu proti maďarským vpádům, nekonal již sedlák válečné služby. Do boje za něj táhl jezdec (der Reiter, Ritter). Za to dostal od svého pána pozemky nebo vesnici jako *léno*.

Rytíři žili na pevných hradech, postavených ponejvíce na horách. V rovině stavěli vodní hrady.

Jen syn šlechtice se mohl stát rytířem. Jako *páze* se učil rytířskému mravu a cvičil hrami své tělo. Jako *panoš* sloužil

Vyobr. 18. Wartburg.

rytíři na lovu a ve válce a učil se ovládati koně a užívati meče a kopí. Do rytířského stavu byl přijat *pasováním*. Slavnostně sliboval, že bude sloužiti Bohu, že bude věrný a poslušný svého pána, že bude vždy statečně bojovati a chrániti slabých. Život rytířů vyplňovaly bojové hry a lov, sváry a válka. Při turnajích se cvičili pro boj se zbraněmi.

Od hradu k hradu táhli pěvci a pěli o recích a rekyních, o lásce a věrnosti, o mužné odvaze a o nebezpečí smrti. Jako největší básnická díla se objevují *Píseň Nibelungů* a *Píseň o Gudruně*, největšími básníky byli Walter von der Vogelweide a Wolfram von Eschenbach.

1. Rytíři byli výběrem nordické rasy.

Čest a věrnost, statečnost a hrdinství jim byly největšími ctnostmi.

2. Ponenáhlu se stali samostatným stavem.

Císař a papež

Příklady, jak německá krev zúrodnila cizí půdu.

Heinrich IV.

(1056—1106).

Když vymřeli císaři z rodu saského, volila si německá knížata své vládce zase z kmene Franků.

Za vlády Heinricha IV. vzplanul boj mezi císařem a papežem. Otec Heinricha IV. dosazoval ještě německé biskupy za papeže. Zemřel na vrcholu své moci a zanechal po sobě šestileté dítě jako svého nástupce. Slabosti říšského vedení využívali vévodové k zvětšení vlastní moci. Také církve se domnívala, že nastal její čas. Císař měl být vyloučen při papežské volbě. Nejhorlivějším zastáncem papežské nadvlády byl papež Řehoř VII. Jeho cílem bylo podrobit stát církvi. Proto zakázal německému králi dosazovat biskupy. Biskupové však nebyli jen úředníky církve, ale též lenními pány císaře. A proto Heinrich IV. prohlásil na shromáždění biskupů ve Worms papeže za sesazena. V odpověď vyhlásil papež na císaře klatbu.

Boj o moc se začal.

V rozhodující chvíli říšská knížata selhala a nechala císaře a Říši na holičkách. Věřili, že nejsou povinni poslušenstvím a věrností císaři, na kterého byla vyhlášena klatba. V Kanosse vykonal císař obvyklé církevní pokání a dosáhl tím, že byl klatby zproštěn. Pak zasáhl jeho meč nevěrná knížata. Později se objevil s vojenskou mocí v Římě. Papež Řehoř opustil město a zemřel ve vyhnanství.

Mezi několika málo říšskými knížaty, která zůstala nezlomně věrna Heinrichovi IV. v nejtěžších hodinách, byl český kníže Vratislav II. (1061—1092). Podporoval Heinricha v boji proti Římu a proti spojencům Říma v Říši. Pro své zásluhy a pro svou věrnost k císaři obdržel r. 1085 pro svou osobu titul královský. Ve slavnostním shromáždění v Mainz císař ho osobně korunoval. Příslušnost Čech k Říši a k jejímu vladařskému (domu) rodu byla tak samozřejmá, že Vratislavův bratr Jaromír se stal jako pražský biskup Gerhard kancléřem německé Říše.

Války křížové.

V 11. století dobyli mohamedánští Turci Palestiny. Tu vyzval papež křesťanstvo ke křížové výpravě proti „nevěřícím“. Tisíce lidí si připjalo červený kříž na ramena a s heslem: „Bůh to chce“ táhli, aby osvobodili Jerusalema. Jen malá část mocného vojska, jehož jádro tvořili rytíři francouzští, normanští a flanderští, dosáhla Palestiny po třech letech plných strádání a bojů. Jerusalema byl vzat útokem.

Království jerusalemské, které bylo zřízeno r. 1100, padlo po krátkém trvání zase do rukou Turků.

V příštích stoletích bylo podniknuto ještě šest křížových výprav, aby tato země byla znovu získána. Jednou to byla dokonce dětská křížácká výprava. Než všechny krvavé oběti, které přinesly zástupy rytířů německých, anglických, francouzských a italských, byly nadarmo. Čeho dobyli, padlo po krátké době zase Turkům do rukou.

1. Křížové výpravy obohatily vědění a vzdělanost a otevřely Východ západnímu obchodu.
2. Pozvedly světskou moc papežovu na útraty lidu.
3. Proudý nordické krve byly prolity na asijské půdě ve službách touhy církve po světovládě.
4. Víra ve výlučné oprávnění křesťanství byla nyní těžce otřesena. Konečné vítězství zůstalo „nevěřícím“.

Friedrich Barbarossa
(1152—1190).

Po císařích franských nastoupili *Hohenštaufové* ze Švábska. Nejmocnějším tohoto rodu byl Friedrich Barbarossa.

1. Podle vzoru Karla Velikého a Otty Velikého zamýšlel znovu zřídit římskou říši německého národa v její celé síle a nádheře. To musilo vést k srážce s papežem, jenž žádal, aby císař uznal svou korunu jako papežské léno a tím též svrchovanost hlavy církve nad světským panovníkem. Lombardská města se postavila za papeže. Po osmnáct let hájil Friedrich v boji se střídavým štěstím císařská práva a práva Říše proti mocenským nárokům církve. Klatba, kterou papež nad císařem

Vyobr. 19.

vyhlásil a výzva k jeho poddaným, aby ho opustili, protože je proklat, zůstaly bez účinku. Císař zůstal v Itálii pánem.

V italských bojích, v kterých se štěstí válečné stále střídalo, zvláště pak při obležení Milána, bojoval také tehdejší český kníže Vladislav věrně po císařově boku. V odměnu za prokázané služby obdržel Vladislav r. 1155 královskou korunu z ruky císařovy.

2. Na východě své říše podrobil si Friedrich polského knížete a vymanil slezská knížetství z polské nadvlády. Avšak velké

úkoly na jihu mu zabránily získat znovu prastarý německý sídelní prostor, o což usiloval zejména velfský kníže Heinrich Lev.

3. Na vrcholu své moci zasnoubil svého syna a nástupce Heinricha s dědičkou království obou Sicílií. Hranice jeho říše se tím sice rozšířily, avšak ušlechtilý rod Hohenštaufů se tím v příštích dobách stále více odcizoval zděděnému lidu.
4. Ve stařeckém věku podnikl Friedrich ještě křížovou výpravu. Ale Jerusalema již neměl spatřiti. Při přepravě přes řeku Saleph v Malé Asii císař utonul.

Říšská politika hohenštaufská došla špatného konce. Ještě oba nástupci Barbarosovi, Heinrich VI. a Friedrich II., dovedli obhájit císařskou moc v boji proti italským a papežským nárokům, ba dokonce ještě rozšířili hranice své říše, ale pak se chýlilo štěstí Hohenštaufů rychle k pádu. Francouzi, povolání papežem, vpadli do dolní Itálie a dobyli celého tohoto území. Když poslední Hohenštaufovec, mladý Konradin ze Švábska, vytáhl do Itálie, aby znovu získal dědictví svých otců, byl Francouzi zajat a popraven na náměstí v Neapoli r. 1268.

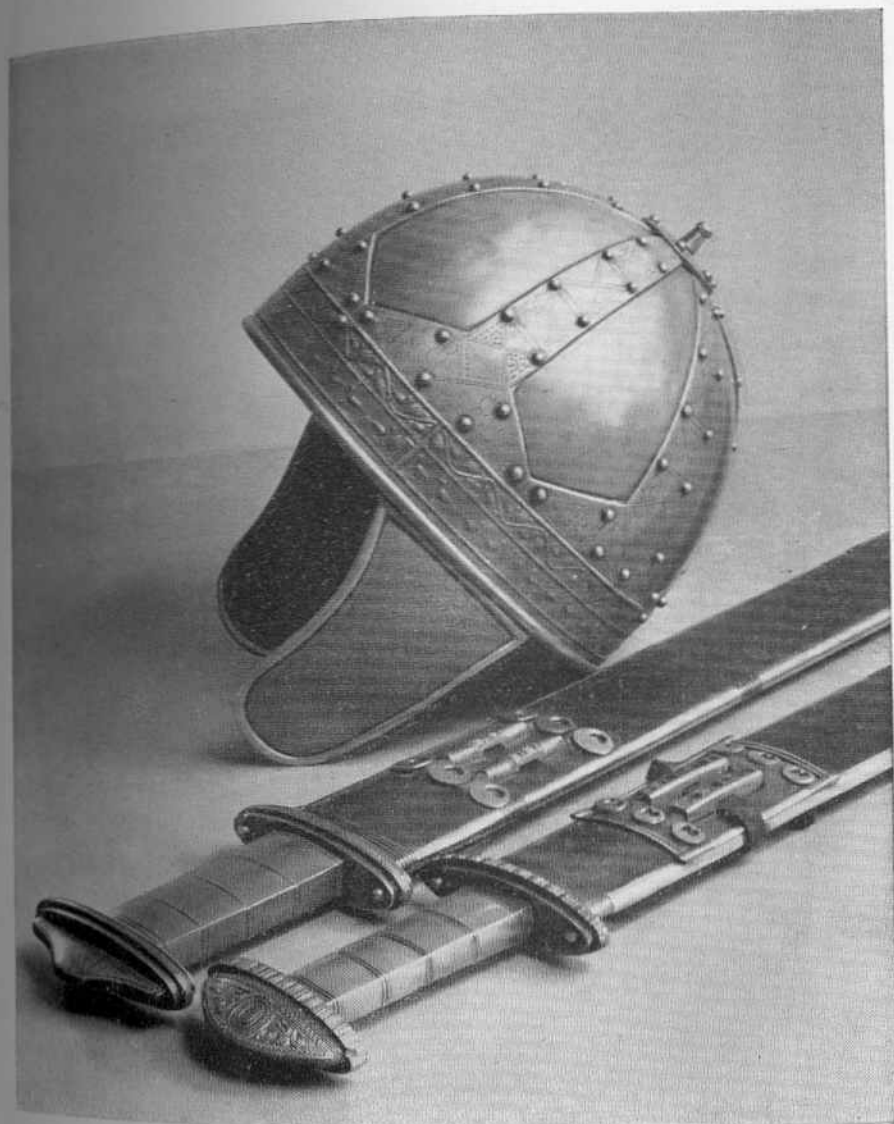
1. Císaři římské říše německého národa se považovali za nástupce římských imperátorů a byli za ně uznáni v zemích západních i východních. Cítili se povoláni, aby utvářeli a ochraňovali pořádek v evropském prostoru.
2. V papežství, které samo se snažilo o vůdčí místo, vyvstal císařství nejhorší nepřítel.
3. Itálie byla ztracena. Pro ideu římské říše německého národa tekla drahocenná německá krev proudem.

Rozšíření říšského území

a) Územní zisky na severu

Heinrich Lev

Za časů Friedricha Barbarossy byl nejmocnějším knížetem Heinrich Lev, vévoda bavorský a saský. Dvakrát táhl s císařem do Itálie. Ale větší úkoly viděl ve své domovině.

Geránské meče a přilba

Žena a muž pragermánské doby

Ve svých zemích upevnil železnou pěstí vévodskou moc nad hrabaty, biskupy, opaty a rytíři. Svou moc upevňoval nutnými zásahy do území svých sousedů. München a Lübeck mu děkují za svůj vznik. V bojích se *Slovany* získal znovu půdu na severu a východě Říše. V dobytých územích Mecklenburg, Pommern a Holstein usadil selské syny, kteří zůstali bez zděděného majetku. Brzo železný německý pluh zorával nově získanou půdu.

Tu povolal císař Heinricha Lva znovu do Itálie. Poněvadž však na východu říše činili nepřátelé, kteří ohrožovali jeho vlastní dílo, odepřel Heinrich císaři svůj průvod. Friedrich utrpěl těžkou porážku. Rozhněván se navrátil do Německa a prohlásil Heinricha Lva za psance. Jeho vévodství Sachsen a Bayern byla svěřena jiným rukám.

b) Výpady ze středního Německa

Albrecht Medvěd vyrazil na východ přes Elbe. Dobyl zase staré pevnosti Brandenburg, kterou kdysi obsadil již Heinrich I. Získal území na řece Havel a r. 1154 zřídil marku Brandenburg. Nastěhovaly se tam zástupy německých sedláků. Osadníci z Friesland, Holandska a Flander odvodnili bažinaté nížiny při Elbe.

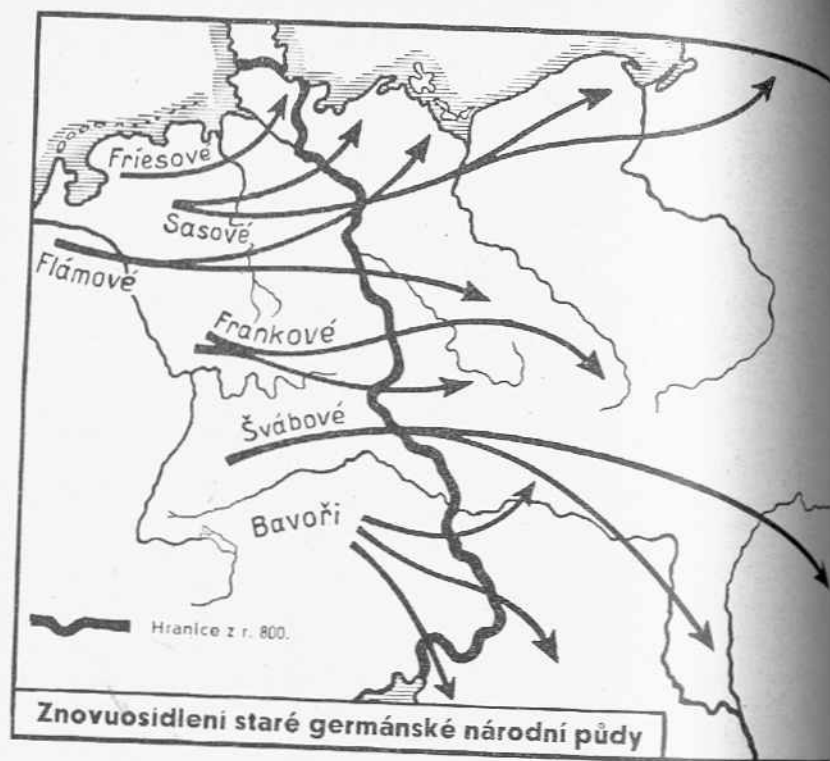
Marka *Meissen* a *Lausitz* byly v německých rukou již od dob Heinricha I. Nastěhovali se tam osadníci z Mainfranken, Thüringen a Niedersachsen a dali zemi německý ráz.

Také v Schlesien, které Friedrich Barbarossa oddělil od Polska, se usadili rolníci ze středního Německa. V bitvě u Liegnitz zarazili němečtí rytíři a osadníci nebezpečný nájezd tatarských hord.

c) Osídlení v dunajském prostoru

bylo hlavně dílem kmene bavorského. Selští synové bavorští pronikali ze své vysočiny k jihu do alpských údolí, na sever do Waldgebirge, na východ přes řeku Enns, mýtíce všude lesy. Bavorské osídlení sahalo od Etsch až k Eger, od Lech až k March.

Österreich, Steiermark, Kärnten a Tirol byly kolem r. 1300 a později spojeny v nové samostatné Rakousko.

Vyobr. 20.

Také na dálném jihovýchodě povolávala cizí knížata do země německé osadníky. Frankové od Mosel a Švábové uposlechlí výzvy maďarských králů, táhli dolů po Donau a konali pohraniční stráž proti divokým jezdeckým národům východu, Turkům.

d) Němci v Čechách

Když již Heinrich IV. a císař Barbarossa propůjčili českým knížatům královskou důstojnost za jejich velké zásluhy o Říši, potvrdil Friedrich II., velký císař z rodu Štaufovců, ve zvláštní bulle z r. 1212 s konečnou platností královskou důstojnost pro rodinu Přemyslovců. Otakar I., jeho syn Václav I. a jeho syn a nástupce Otakar II. povolali do země velký počet německých

osadníků. Otakar II. podporoval německou kulturu jako nikdo jiný před ním. Němečtí sedláci mýtili rozsáhlé pohraniční hvozdy, přeměňovali je na úrodnou ornou půdu a zakládali tam vzhledně vesnice. Němečtí sedláci byli usazováni také uvnitř Čech. Téměř všechna česká města jsou založena Němci. Němečtí stavitelé, horníci a umělci vytvářeli vzhled míst a celé krajiny. Život při královském dvoře byl zabarven německy, mnozí Přemyslovci si brali za manželky dcery německých knížat.

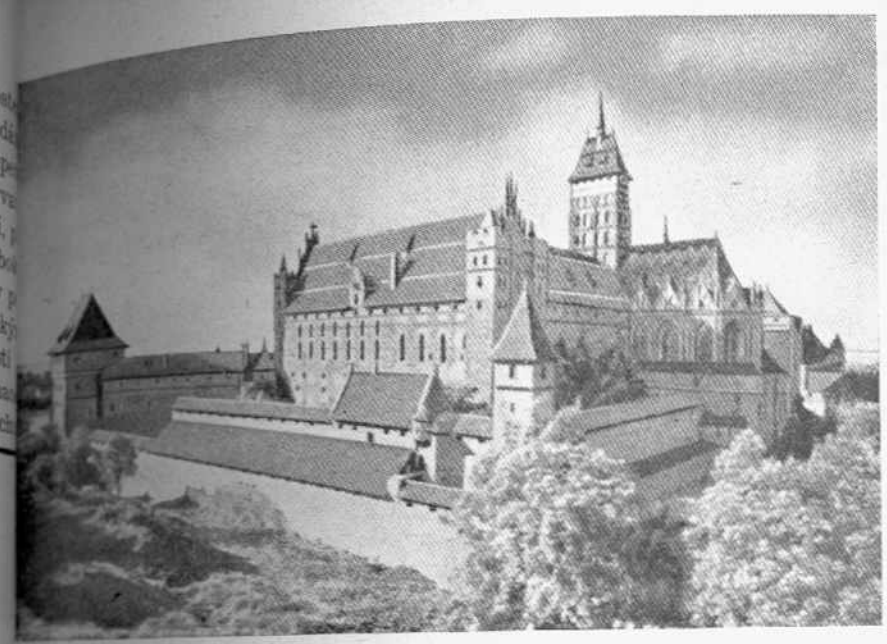
Když Přemyslovci r. 1306 vymřeli, vznikly v Čechách zmatky, a Říše byla vyzvána na pomoc, aby je ukončila. České poselstvo nabídlo konečně českou korunu synu německého krále, Johannovi von Luxemburg. Místo Johanna, který dlel většinou mimo Čechy, vedl vládu jeho syn Karl a po jeho smrti nastoupil na královský trůn. Již předtím byl zvolen za německého krále a později přijal v Římě také korunu císařskou. Za vlády tohoto Karla IV. se Praha stala sídlem německého císaře. O velkoleposti Karlovy vlády svědčí ještě dnes stavby, jimiž vyzdobil především své hlavní město. R. 1348 založil v Praze první německou universitu. O Říši se zvláště zasloužil „zlatou bullou“ z r. 1356, v které upravil volbu německých králů. Mezi sedmi kurfirsty zaujímal český král jakožto říšský číšník první místo.

Doba těsné spojitosti Čech s Říši byla pro ně vždy dobou kulturního a hospodářského rozmachu, naopak v dobách, kdy se Čechy pokoušely odtrhnout se od Říše nebo kdy byly snahy pronásledovati německý lid v českém prostoru, nastal úpadek kultury a blahobytu. To platí zejména o období husitském, nábožensky částečně velmi významném. V souvislosti s kritikou církevních a náboženských poměrů, která byla již všude více nebo méně prováděna, se Hus zasazoval o pronikavé reformy církevní a kulturní. Přitom se opíral zejména o anglického náboženského reformátora Viklefa. Hus byl vášnivý řečník, za nímž se brzo hrnuly velké davy lidu. Zastával své názory také ve svých spisech, přičemž se zase silně opíral o Viklefa, z něhož mnoho míst doslovně přeložil. Když Hus vystoupil také proti papežství, byla na něho uvalena klatba. Ale působil dále na venkově, až byl posléze katolickou církví upálen jako kacíř.

Krátce poté došlo v Praze i na venkově k velkým výtržnostem Husových poštvaných stoupců. Husovi odpůrci byli přepadáni, zabíjeni a topeni. Kláštery byly drancovány a nevázaná zaslepená masa záhy nabyla rozhodného vlivu a začaly se surově a krvavě husitské války. Husitské zástupy vpadaly do sousedních zemí, čímž ničily vše, na co padly. Hnutí, které mělo původně hluboký náboženský význam, ztratilo svůj smysl úplně a změnilo se v povstání spikleneckých mas, které částečně holdovaly komunistickým názorům. V zemi usedlí Němci byli zvláště vydáni hrabivosti a krvelačnosti luzy. Výsledek tohoto hnutí byla nevázanost a chaos. Na konci husitských občanských válek byla země zpustošena, och

Vyobr. 21.

Vyobr. 22. Marienburg.

zena a zdivočela úplně. Teprve mocí Říše mohl být později obnoven pořádek. Zde se zejména začíná působnost Habsburků.

e) Řád Německých rytířů dobývá východního prostoru

Co začal Heinrich Lev na pobřeží Ostsee, v tom pokračoval řád Německých rytířů. Tento řád byl založen v době křížových válek, aby ošetřoval nemocné a potíral pohany.

Jeden polský kníže povolal řád, který tenkrát vedl velmistr Hermann von Salza, na pomoc proti pohanským Prusům. Podrobili si zemi v těžkých bojích. Za mečem následoval pluh. Do země byli povoláni němečtí sedláci a měšťané. Z bažin a lesů vytvořili kvetoucí vzdělanou zemi. Okolo řádových hradů vyrostla města jako Thorn, Kulm, Marienwerder, Königsberg. Nejpyšnějším řádovým hradem však byl Marienburg, sídlo velmistra.

Němečtí rytíři ovládali tu zemi skoro po dvě století.

Potom však nastaly doby vnitřních sporů. Občané a světská venkovská šlechta se postavila na odpor proti přísné správě řádu.

Naproti tomu na hranicích řádového území vzrostla moc Poláků. Řádové vojsko bylo r. 1410 u Tannenbergu přemoženo polskou přemocí.

Statečný Heinrich von Plauen obhájil Marienburg a zachránil řádové území. Trvale je však udržeti nemohl. Altpreußen dostalo r. 1466 pod polskou vládu. Obyvatelstvo však zůstalo německé.

Později bylo Altpreußen spojeno s Brandenburg a nově vzniklému státu se dostalo jména Preußen. Erbovní pták řádu, orl, přešel do pruského znaku a stal se říšským orlem.

1. Životní německý prostor byl rozšířen tím, že bylo získáno staré území germánského lidu.
Práce získává právo na půdu.
2. V novém prostoru vznikají dva státy, které se později ujaly vedení v Německu: Rakousko a Preußen-Brandenburg.
3. Císařové ještě nemohli vésti osidlovací práci jednotně. Obětovali sílu a krev v Itálii. Ale touto osidlovací prací byl přece položen základ Říši jako pořádací síle Evropy.

Německá síla a německý duch konají tvůrčí práci v slabé Říši

Po zániku Štaufů síla Říše stále mizela. Nastala doba bezvlády (1124—73). V celé zemi platilo pěstní právo.

Zatím co se Francouzi a Angličané semkli v pevné národní státy, rozpadalo se Německo v mnoho zemí a zemiček. Knižata a císařové zapomínali pro své domácí starosti na Říši. *Německo chyběl silný vůdce.* Avšak lid byl zdatný a měl tvůrčí sílu.

Rozkvět měst

Německá města vznikala okolo falcí, hradů a klášterů, na ústích řek a na křižovatkách cest. Usadili se tu selští synové, na které nepřipadlo dědictví a byli zde svobodní. Na městském trhu vyměňovali měšťané a sedláci z okolí své zboží. Zdatnost a pů

femeslníků a obchodníků přinášela blahobyť a bohatství. (Fugger, Welser.)

Silné zdi s baštami a branami, vodní příkopy a padací mosty chránily občany proti nepřátelským přepadům. V úzkých klikatých uličkách se tísnily domy. Se svými vyčnívajícími patry a vysokými štíty, se svými arkýři, věžičkami a všelikými řezbami poskytovaly malebný pohled.

Remeslníci se seskupovali v cechy, které bděly přísně nad dobrou jakostí práce, nad množstvím a cenou výrobků a nad počtem a výcvikem učňů a tovaryšů. Příslušníci jednoho cechu bydleli v jedné ulici. V nádherném cechovním domě se scházeli k poradám i k družné zábavě. Židé a židovští mišenci nebyli do cechů přijímáni.

Židé žili odděleni v špinavých ghettech. Každý je poznal po židovském klobouku nebo po žluté skvrně na obleku. Zdrojem jejich bohatství byla lichva. Mnohá knížata je trpěla pro jejich peníze a dávky, které platili. U lidu však byli v nenávisti. Ačkoliv byli mnohokrát vyhnáni, vraceli se znovu a znovu.

Nad městem vládla městská rada, v jejímž čele stál starosta. Později byly v radě zastoupeny také cechy. Rada města dohlížela na právo a pořádek.

Zločinci byli postihováni těžkými tresty. Na odsouzence čekal popravní špalek, kolo a šibenice. Menší provinilci byli poznamenáni vpáleným znamením nebo stavěni na pranýř.

Německá města byla města zbrojná. Za svárů a válek svolával poplašný zvon měšťany na jejich místa. Rozdělení podle cechů bránili svých měst proti útočícímu nepříteli, který se pokoušel ztéci hrady pomocí beranů, obléhacích věží, žebříků a praků.

Německá Hansa

Na ochranu proti loupeživým rytířům uzavírala města spolky. Nejmocnějším spolkem měst byla německá Hansa.

Brzo k ní náleželo přes osmdesát severoněmeckých měst. Pobřežní města jako Hamburg, Bremen, Lübeck, města řádového území jako Danzig, Königsberg, Riga, Reval, ale také města vnitrozemská jako Köln, Berlin, Krakau, Breslau. Hansa ovládala vše-

chen obchod na Nordsee a Ostsee. Měla své pobočky v Anglii, Rusku, Dánsku, Švédsku a Norsku. Pozemní vojsko Hansy ničí hrady loupeživých rytířů; její válečné loďstvo ničilo lodě námořních loupežníků. Loďstvo Hansy bojovalo vítězně i proti dánskému králi, jenž chtěl zlomit moc spolku.

Když byly objeveny nové námořní cesty do Ameriky a Indie, přešla převaha Hansy na *státy západní*.

Německé umění

Pýchou měst byly skvostné radnice a nádherné kostely. Jejich plány navrhovali němečtí stavitelé. Často teprve pozdější pokolení dokončovala mohutné stavby. V Mainz, Worms, Speyer a v Bamberg se těžce a vážně zdvihaly domy v gotickém slohu. Směle a volně se tyčily věže, sloupy, pilíře a oblouky gotických velechrámů v Straßburg, Köln, Ulm, Freiburg a Regensburg.

Neznámí umělci vytvářeli z drsného kamene postavy nordických šlechty, výrazné v podobě a v držení těla (Bamberský jezdec, paní Uta v domě v Naumburg). Malíři a řezbáři hlásali v nesmrtelných dílech pověst o hloubce německé duše (Albrecht Dürer, Matthias Grünewald, Hans Holbein, Veit Stoss, Tilmann Riemenschneider).

Vynálezci a objevitelé

Na počátku 14. století se člověk naučil metati kameny z hmot dřív pomocí střelného prachu, smíšeniny to síry, uhlí a ledu. Později byla zhotovena děla s dlouhými hlavněmi a střílelo se železnými koulemi. Konečně se podařilo ulítí slabší hlavně, kterými mohl člověk nosit (muškety, pušky). Rytířský hrad a rytířská brnění již neskýtalo ochrany před novými zbraněmi. Najatí lancovníci bojovali za žold. Doba rozkvětu rytířstva minula.

Psané knihy byly vzácné a drahé. *Johann Gutenberg* z Mainz zhotovil kolem r. 1450 **pohyblivá písmena**, která se dala skládat do slov a řádků. K tomu vynalezl tiskařskou čerň a tiskařský lis a vytiskl první bibli. Tak knihy zlacíněly. Mezi lidem se rychle šířilo vědění a nové znalosti.

Martin Behaim z Nürnberg se plavil z rozkazu portugalského krále podle západního pobřeží Afriky a pronikl až do ústí Konga.

Používal již kompasu a zhotovil první globus, na němž ovšem Amerika ještě chyběla.

Již okolo r. 1000 dosáhli *Vikingové* z Gronska amerického pobřeží. Nazvali neznámou zemi *Winland*. Teprve o pět set let později objevil Krištof Kolumbus znovu tento světadíl.

Největší objev té doby se podařil německému učenici *Nikolausi Kopernikovi* z Thorn: Země nestojí uprostřed světa, jak se až doposud věřilo, nýbrž otáčí se s ostatními planetami kolem Slunce. Církev prohlásila tuto nauku za kacířství, avšak po dlouhém zápase přece zvítězila pravda.

Šváb *Johannes Kepler* přiblížil objevem dalekohledu člověku svět hvězd; probádal dráhy planet a věštecky rozpoznal zákony světového pořádku.

Tvůrčí síla německého národa podala ve všech oborech velké výkony.

Města vzkvétala.

Němečtí mistři vytvořili nesmrtelná díla.

Bádavý duch nordického člověka byl osvobozen. Daroval lidstvu převratné vynálezy a vytvořil nový obraz světa.

Ještě však nedošlo k tomu, aby mnohostranné síly národa byly také politicky sjednoceny.

Reformace

Příklad, jak německá duše zápasí...

Církev byla shnilá v hlavě i v údech. Nehodní papežové vedli v Římě nemravný život. Biskupové, kteří byli ponejvíce též světáckými kníždami, se starali o svůj duchovní úřad velmi málo. Také mezi nižším duchovenstvem a v klášteřích zavládl život bez kázně a mravu. Slepá pověra a vědomě podněcovaný strach před peklem trýznily nevědomý lid. Nejlepší lidé toužili po obnově náboženského života.

Odpustkový kazatel Johann Tetzel velebil odpustky jako nějaké zboží. Tu přibil augustiniánský mnich a profesor Dr Martin

Luther na zámeckém kostele ve Wittenberg 95 thesí. Tím se obrátil proti odpustkům. Celé Německo se octlo ve varu. Bojovníci letáky vyzývaly lid k boji proti Římu.

Lidé s bolestí pozorovali rakovinu hlodající na těle vlastního zesvětštělou církev a sobectví knížat. Lid toužebně očekával svobodnou německou církev a *silné Německo*. Silný rozhodný císař v čele hnutí by byl mohl lid osvobodit a zachránit.

Papež prohlásil Lutherovu nauku za kacířství a vyzval ho, aby odvolal. Avšak Luther spálil papežskou bullu, která ho dávala do klatby. Tím se papeže zřekl.

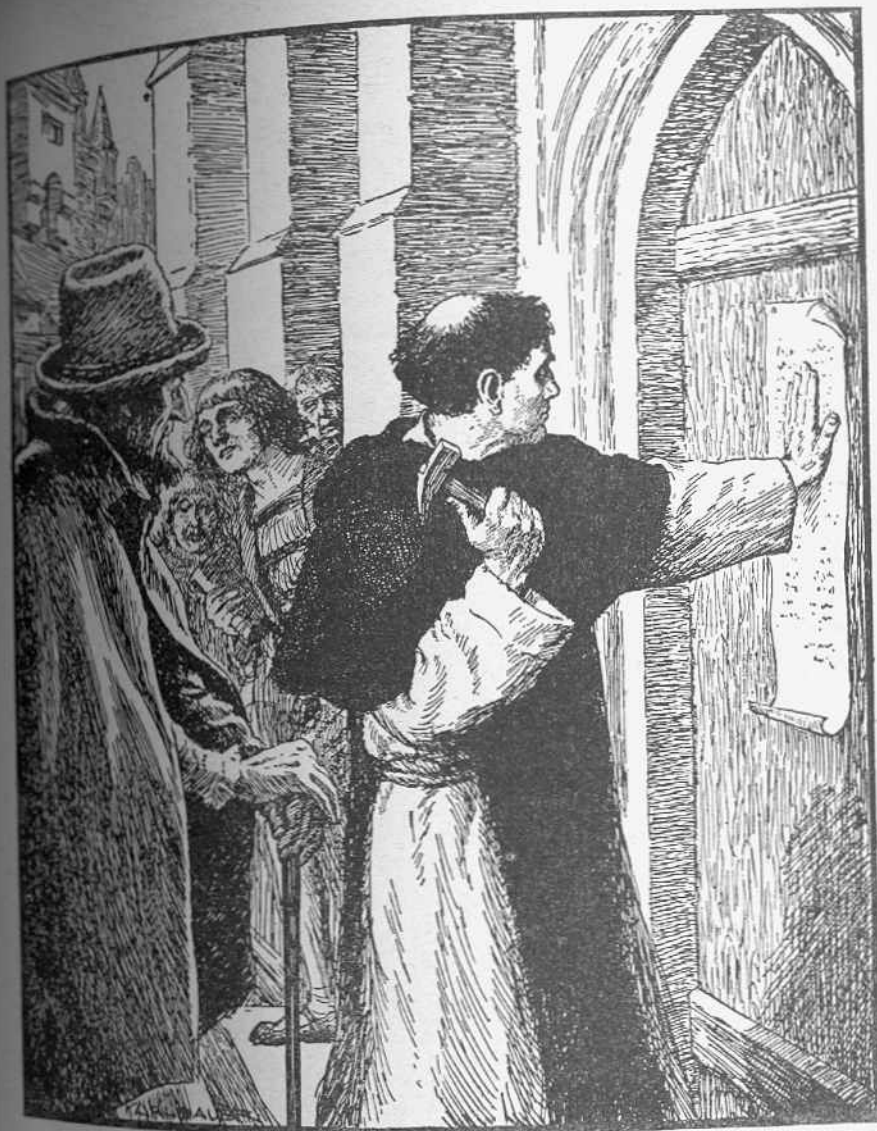
V Říši vládl tehdy mladý Habsburg, císař Karl V. Svou péči věnoval habsburské světové říši, nad kterou slunce nezapadalo. Nepostavil se po bok Lutherovi, ale vyslovil nad ním říšskou klatbu. Avšak Luthera chránil jeho zeměpán, saský kurfirst. Na hradě Wartburg překládal Luther bibli do němčiny. Knihtisk rozšířil Lutherovu bibli po celém národě. Její jazyk mu byl vzorem. Německý lid měl nyní vedle svých kmenových nářečí také společný jazyk spisovný.

Luther sjednotil Němce jazykově

Německý lid byl nyní rozštěpen nábožensky na dvě vyznání. Zeměpán určoval víru poddaného. Tím se stalo, že reformace přestala být věcí národa.

Sedláci, kteří byli poddáni svým pánům a částečně byli utiskováni, pokoušeli se, aby vlastní silou zlepšili své postavení a všeobecné politické poměry. Jejich vůdci se snažili ve svém programu o jednotnou velkou Říši. Luther sice rozuměl bídě sedláků, ale neschvaloval všeobecného násilného povstání. Ve Schwaben, Franken a Thüringen vypuklo hrozné selské povstání, ale bylo ještě hrozněji potlačeno.

Také rytířstvo se pokoušelo násilím uvést ve skutek svou touhu po jednotné silné Říši. Vedl je poslední zástupce jejich stavu Franz von Sickingen. Ale také jejich snahy ztroskotaly. Sickingen byl v bojích smrtelně zraněn a Ulrich von Hutten, hlasatel a pěvec rytířského obrodného hnutí, zemřel nemocen v klatbě a ve vyhnanství na ostrově Ufenau na jezeře Curyšském.

Vyobr. 23. Luther přibíjí své these.

Náboženská nenávist učinila z Německa bojiště Evropy

Daleko největší díl německého národa se po reformaci hlásil k evangelickému vyznání. Avšak nově založený řád jezuitů chtěl dobýt Německa zpět pro katolickou církev. Jako kazatelé, vychovatelé a zpovědníci si jezuité získali velký vliv na wienském i münchenském dvoře. Propast mezi obojím vyznáním se stále prohlubovala.

Protestanti v Čechách, Němci stejně jako Češi, se cítili zkráceni ve volném výkonu svých náboženských práv. Zdvihli se proti novému císaři a zvolili si za krále vůdce Unie. Tu se císař spojil s Ligou. Tilly, vojevůdce bavorského vévody, přemohl r. 1620 v bitvě na Bílé hoře u Prahy s velkou přesilou „zimního krále“ Friedricha. Později dobyl s pomocí německých, španělských a italských sborů celého západního Německa. Dobyté země byly znovu přivedeny ke katolictví. Proti Čechám a Moravě zavedli katolíci přísné soudní vyšetřování. Protestantismus a šlechta byly konfiskacemi a rozsudky smrti velmi zeslabeny. Němci byli přitom postiženi stejně jako Češi.

Válka trvala skoro již deset let. Tu přistal na německém pobřeží švédský král Gustav Adolf se svým vojskem. Chtěl zachránit protestantismus a současně zajistiti a upevniti švédskou nadvládu nad Ostsee. Porazil Tillyho u Leipzig, vtrhl do Frankena a Bayern a na svém vítězném tažení dorazil až k München. Tilly byl v bitvě na řece Lech smrtelně zraněn.

Ve své nouzi povolal císař na pomoc proti Gustavu Adolfovi svého dřívějšího vojevůdce Wallensteina. Zabavením majetku protestantské šlechty za protireformace Wallenstein neobyčejně zbohatl. Svého majetku použil k tomu, aby najal silné vojsko, které nabídl císaři a s kterým táhl proti Gustavu Adolfovi. V bitvě u Lützen sice Švédové zvítězili, ale Gustav Adolf přišel o život.

Wallenstein zastupoval především věc Říše. Měl v úmyslu zřídit jednotnou silnou Říši se silným císařem v čele. Především však chtěl ukončit náboženské zápasy jednotlivých vyznání. Ve smíru náboženských stran viděl předpoklad politické jednoty Říše. Proto také nechtěl vytáhnout znovu do pole proti protestantům.

Když vyjednával se Švédy, aby tím zajistil Říši mír, byl zavražděn r. 1634 v Eger na rozkaz wienského dvora, ovlivněného jesuity.

Válka zuřila ještě dalších 14 let, a to hrůzněji než předtím. Také Francie se vyřítila na smrtelně zraněné Německo. Katolický kardinál Richelieu naprosto neměl náboženských rozpaků, když se spojoval s protestantskými Švédy. Německo mělo být v zájmu silné Francie nadobro rozbito a hranici se měl státi Rhein.

Nevázané žoldácké zástupy, vyvrhel to všech evropských národů, táhly po mnoho let německou zemí. Vraždili a drancovali, rdousili ženy a děti, pustošili a zapalovali města i vesnice, ničili hrady a kostely. Průvodní jevy války, mor a hlad, hlodaly na těle německého národa.

Konečně byl v Münster a Osnabrück uzavřen mír.

Náboženská nenávist si vyžádala na německém lidu velkých krvavých obětí. Země byla zpustošena, selské dvorce byly opuštěny. Tisíce měst a vesnic leželo v troskách.

Hranice Říše na severu a na západě byly roztrženy:

- Švýcarsko a Holandsko byly z Říše úplně vyloučeny.
- Francie obdržela Metz, Toul a Wirten (Verdun) a usadila se pevně v Elsaß.
- Švédsko vzalo Říši ústí Weser, Elbe a Oder: Říše byla odtržena od moře.

6. st.	Vláda Merovingů.		
7. st.	Moc přechází na majordomy.		
	732: Bitva s Maury (Poitiers). 768/814: Karl der Große (Karel Veliký).		
	843: Rozdělení Říše. Smlouva Verdunská.		
9. st.			Říše německá.
10. st.			919/36: Heinrich I. 936/73: Otto I. 1. objevení Ameriky Vikingy.
11. st.			1077: Kanossa.
12. st.			1152/90: Friedrich Barbarossa. Východ osídlen.
13. st.			1268: Konec Štaufů.
14. st.			Rozkvět Hansy. Největší moc řádu Německých rytířů.
15. st.			1410: Tannenberg. 1492: 2. objevení Ameriky Kolumbem.
16. st.			1517: Začátek reformace. 1529: Turci u Wien.
17. st.			1618—1648: Třicetiletá válka. 1648: Mír v Münster a Osnabrück.

Západní Říše — Francie.

Střední Říše — Itálie, Burgundsko, Lothringen.

Východní Říše — Německo.

Neprátele využívají slabosti Říše

1. Loupežné války Francie

Německo bylo za třicetileté války bojištěm, na kterém mocnosti vybojovávaly svůj zápas o přednostní postavení v Evropě. Vítězem zůstala Francie.

Spojenecké smlouvy s Polskem, Švédskem a Tureckem uzavřely kolem Německa železný kruh a Říše byla pokořena. Francouzský král Ludvík XIV., zvaný „král slunce“, jehož vůle byla v státě nejvyšším zákonem, chtěl pod svou moc přivést celý levý břeh Rhein a usadit se pevně i na pravém břehu, aby rýnská linie byla zajištěna. Uprostřed míru obsadil r. 1680 Elsaß a uloupil r. 1681 svobodné říšské město Straßburg. Žádný císař nezabránil této loupeži, žádný kníže nepřispěl německému městu na pomoc.

Francouzská chtivost lupu sahala ještě dál. Francouzská vojska vtrhla do Köln, do Pfalz a do Süddeutschland. Teprve když celá Evropa začala zbrojit proti francouzskému opojení z moci, musil „král slunce“ odvolat své loupeživé zástupy. Ale vydal nelidský rozkaz zpustošiti Pfalz. Mannheim, Heidelberg, Worms, Speyer, a přes 1000 dalších míst v Rheinebene bylo obráceno v hromady trosek a popelu.

2. Vpád Turků do Rakouska

V XV. století dobyli Turci téměř celé jižní Evropy, zemí balkánských a konečně i Uher a Sedmihradsko. Na celá dvě století se stali nebezpečnými sousedy německé Říše. Roku 1529 se poprvé objevili před Wien.

Ludvík XIV., nejkřesťanštější král katolického národa, se naprosto nerozpakoval uzavřítí spolek s mohamedánskými Turky a štvátí je proti Německu, jen aby zdržel císaře od Rhein. Roku 1683 vytáhlo mocné turecké vojsko proti proudu Donau a

obklíčilo císařské město Wien. Po celé měsíce se město hrdinně bránilo dvacateronásobné přesile, až konečně německé osvobozovací vojsko Turky zahnal.

3. Protiúder Říše

Nyní přešla Říše k útoku. Pod velkým vojevůdcem princem *Eugenem* byli Turci vyhnáni z Uher a Sedmíhradska a roku 1717 bylo dobyt Bělehradu. Celý prostor až ke Karpatům se stal rakouským. Němečtí sedláci se usadili při Donau a Tise a v Banátě.

Němci opětovně osvobodili Evropu od nebezpečí, které hrozilo z dalekých stepí východních.

Brandenburg se stává jádrem budoucí Říše

Na východoněmeckém osidlovacím prostoru vyrostla pod vládou *Hohenzollerů* marka *brandenburgská*.

Za doby reformace přijal lid víru evangelickou.

Rozhodná knížata dovedla svou zemi za jedno století uplatnit evropsky.

Velký kurfirst (1640—1688)

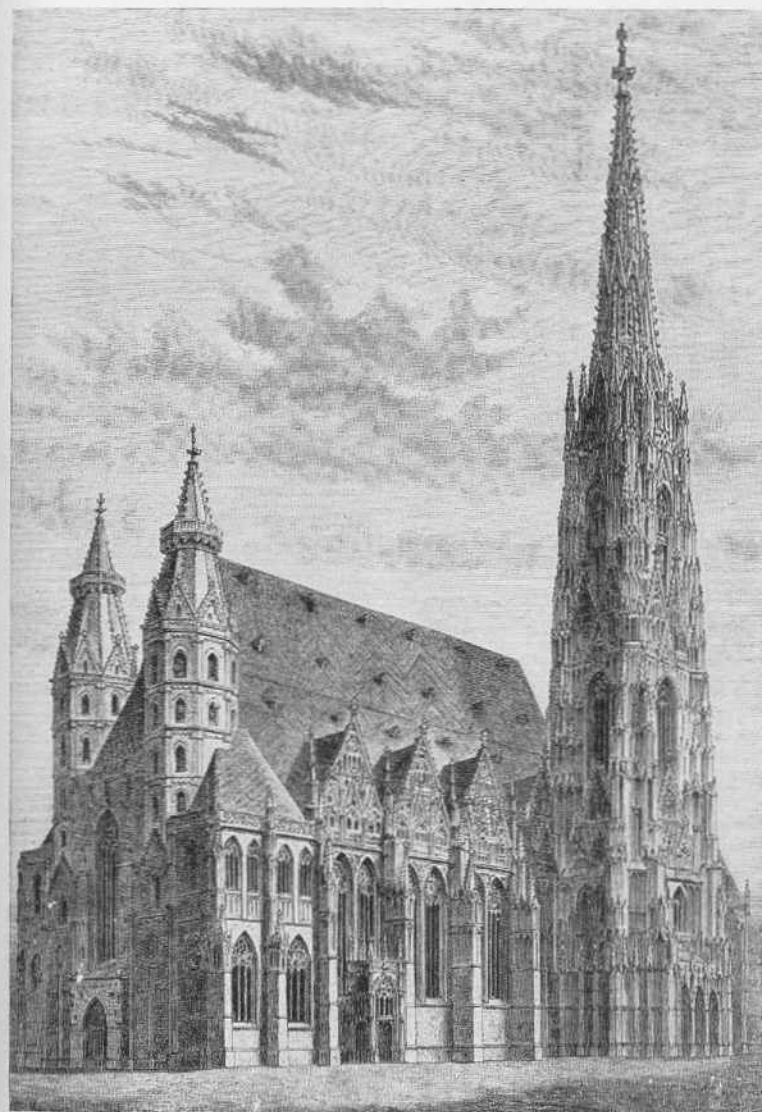
chtěl z nesouvislých částí své země, z Mark, Ostpreußen a z některých území na Rhein vytvořit jednotný stát.

Opíraje se o „stálé vojsko“ osvobodil roku 1660 Ostpreußen z nadvlády polského krále a zahnal po bitvě u Fehrbellin r. 1675 Švédy z Pommern.

Pro své brandenburgské obchodní loďstvo vybudoval na Nordsee přístav Emden a získal na guinejském pobřeží *první německou kolonii*.

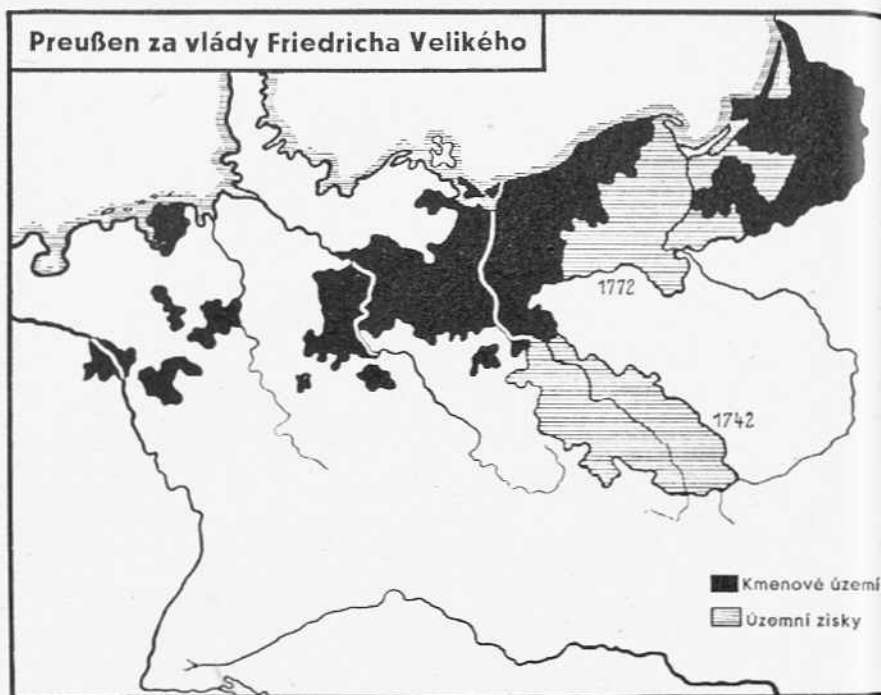
Základ státu viděl v stavu *rolnickém*. Proto povolal osadníky z Holandska a z Friesland, kteří z písčité a močálovité půdy marky vytvořili novou ornou zemi.

Zaručil, že bude trpětí jednotlivá náboženská vyznání, a ochotně přijal do své země hugenoty, vypuzené z Francie.

Chrám sv. Štěpána ve Wienu

Novostavba od roku 1339. Ze staré stavby jsou zachovány obě věže západního průčelí (vlevo). Síňový chrám o třech lodích s vysokou střechou. V plánu stavby byly dvě věže na bočních stranách, vystavěna byla jen jedna, vysoká 136,7 m, v r. 1433

Vyobr. 24.

Také Čechy byly tehdy válečným bojištěm. Roku 1756 zvítězil Friedrich u Lovosic, o rok později obléhal Prahu. V bitvě u Kolína však byl poražen a musil obléhání přerušit a odtáhnout z Čech.

Když se Friedrichovi Velkému podařilo roku 1772 získat také Westpreußen, stálo zde Preußen jako druhá *německá velmoc, rovnocenná s Rakouskem*.

Také v dobách míru jednal velký král jako vůdce svého lidu podle svého hesla: „Jsem prvním služebníkem svého státu.“

Dobyvatel se změnil v kolonizátora. Přes 1000 nových vesnic vzniklo ve východních provinciích jeho státu; z různých německých zemí přijal do své říše přes 200 000 osadníků. Tak získal v tiché mírové práci novou provincii. Chránil sedláka, podporoval řemesla, daroval svému lidu volnost náboženskou, odstranil mučidla a dbal přísně o spravedlnost vůči každému.

Vyobr. 25. Menzel: Friedrich Veliký.

Jako první služebník státu ve válce i míru, pro svou pohotovost a věrnost se stal Friedrich Veliký typem nordicko-germánské vůdcovské vůle.

To byl „duch Potsdamu“, který také nyní je duchem Říše.

Marie Theresia a Josef II.

Pro Říši a pro její vytvoření nabyla velkého významu habsburská císařovna Marie Theresia a její syn Josef II. Zavedli a podporovali na příklad plánovitě osídlení území, které bylo osvobozeno od Turků, německými osadníky a jen tímto obezřetným

opatřením připojili k říšskému svazku území jihovýchodní Evropy. Ve vlastních habsburských zemích zavedli německou správu a německý úřední jazyk.

Také v četných jiných oborech si získali velké zásluhy. Za své vlády podporovali velkoryse školství. Když již Marie Theresia zmírnila selskou robotu, zrušil Josef II. první z německých knížat nevolnictví. Na nábožensko-církevním poli Josef II. vymohl, že byl trpěn protestantismus, protestantům pak byl také otevřen přístup k státním úřadům. Dalekosáhlá kulturní a sociální opatření byla více nebo méně k prospěchu také všem zemím, sjednoceným pod vládou Habsburgů, nikoliv v poslední řadě také Čechům a Moravě.

Nebezpečná bludná učení z Francie ohrožují Evropu

1.

Příklad lidumilné vlády velkého pruského krále působil mocně také v ostatních německých zemích. Temné plody středověku, bludy o čarodějnicích, hranice, mučidla a strašné tresty byly považovány za nedůstojné člověka v „osvíceném století“.

Nastávalo *klasické období*, velký to květ německého duchovního života: Lessing, Schiller, Goethe tvořili své nesmrtelné básně; Bach, Händel, Haydn, Mozart, Beethoven básnili v tónech; v Königsbergu působil velký filosof *Kant*.

Duchovní Německo vznikalo dříve, než zde byla Říše politicky sjednocená.

2.

Vleklé války uvrhly na Francii břemeno velkých dluhů. Měšťané i sedláci sténali pod velkým břemenem daní, zatím co šlechta i duchovenstvo bylo daní skoro prosto, ačkoliv byli vlastníky skoro dvou třetin půdy.

V roce 1789 se pozdvihl porobený lid proti utlačovatelům a vyssavačům. Revoluce se začala dobytím státního vězení Bastily.

Přežilá forma státu byla zničena, aby ustoupila klamnému obrazu „volnosti, rovnosti a bratrství“.

- a) Volnost jednotlivce, aby dělal nebo nedělal, co se mu líbí, má zůstat pokud možno nedotčena státní mocí. Každý může bez ohledu na společnost dělat nebo nedělat, co se mu chce.
- b) „Vše, co má lidský obličej, je si rovno.“ Nauka o rovnosti lidí zjednala Židům jakožto živlu národně cizímu rovnoprávnost s členy hospodářického národa. Francouzská revoluce je východiskem zhoubného působení židovstva jakožto mezinárodní moci.
- c) Bratrství, které je mezi členy vlastního národa, má vést k světovému sbratření.

Pouliční luza se brzo zmocnila politického vedení státu. Nesvědomití štváči a fanatičtí blázni vybičovali lid k odporným ukrutnostem. Král a královna, dcera rakouského císaře, zemřeli na popravišti.

Království bylo odstraněno a Francie byla prohlášena za republiku.

A nyní se začala hrůzovláda, pro jejíž hrůzy nemá světová historie příkladu. Statisíce mužů i žen všech stavů padly za obět krvelačnosti. Hrůzovládcí hlásali volnost, rovnost a bratrství, zatím co ve skutečnosti svobodu dusili a vraždili vlastní bratry. Nakonec hlasatelé těchto idejí padli sami pod gilotinou.

1. Francouzská revoluce přinesla sny o špatně pochopené svobodě, rovnosti a bratrství.

- a) Svoboda není sobectvím a nevázaností. Svoboda jest ochota, podřídít se mravním a národním požadavkům říše ve službě pospolitosti. „Prospěch celku jde před prospěchem jednotlivce.“
- b) Příroda nezná rovnosti. Lidé jsou rasově rozdílní, a proto nejsou ve svých silách, schopnostech a výkonech stejně cenní. „Každému, což jeho jest.“
- c) Bratrství není světovým sbratřením. Pochopením národních zvláštností, které jsou osudově podmíněny, roste však pravé světové dorozumění.

2. Francouzská revoluce přinesla parlamentarismus.

Avšak masa nesmí rozhodovat o osudech svého lidu.

Nejlepší muž svého národa vede.

3. Francouzská revoluce prolila proudy cenné krve.

Židovstvo začalo jako mezinárodní moc bojovat rozkladně proti národům, aby dobylo světovlády.

Říše se hroutí

Události ve Francii vzbudily vážné obavy v Průsech a v Rakousku a obě moci se sjednotily k společnému postupu proti Francii. Avšak válka nebyla vedena s dostatečnou rozhodností.

Francouzi nyní zanesli své zbraně a své ideje za hranice své země. Rychle dobyli Belgie a Holandska a přivedli pod svou moc levý břeh Rhein. V čele francouzských armád stál

Napoleon Bonaparte
(1769—1821)

Narodil se roku 1769 na ostrově Korsice, vojensky byl vychován ve Francii a skvěle se vyznamenal v boji proti Angličanům při dobytí pevnosti Toulon. Téměř po dvě desetiletí určoval osud Evropy. Především však chtěl uskutečnit prastarý francouzský sen, rozbít Německo.

1. Nejprve mělo být pokořeno Rakousko. Odpor Rakušanů v horní Itálii překonal Korsičan velmi rychle a pochodoval na Wien. Císař viděl, že musí uzavřít mír. (R. 1797.) Musil odstoupiti Belgii a severní Itálii a zřici se levého břehu řeky Rhein.

Francie dosáhla Rhein. Napoleon se stal císařem Francouzů.

2. Roku 1798 se Napoleon pustil do boje s Anglii. Dobył ostrova Malty a přistal v Egyptě, aby zasáhl anglickou světovládu na tomto citlivém místě.

Zničení francouzského loďstva u Abukiru Nelsonem ho donutilo, aby se vzdal svých plánů a aby se navrátil do Francie.

Roku 1803 měl v úmyslu přistat na anglickém pobřeží. Přitom byly připraveny silné armády k vpádu do Německa.

Roku 1805 se spojily Rakousko, Rusko a Anglie, aby zlomily francouzskou nadvládu. Angličané, kteří měli obavy o vlastní bezpečnost, pohnuli Rakousko k předčasnému útoku. Napoleon porazil rakousko-ruské vojsko v bitvě tří císařů u Austerlitz (Slavkova).

3. Roku 1806 se odtrhlo 16 slabých německých knížat od Říše a sjednotilo se v tak zvaný Rheinbund. Uznali Napoleona jako svého ochránce a zavázali se postavit pomocná vojska do všech francouzských válek. V pozdějších taženích obětoval Napoleon mládež vasalských států své ctižádosti. V zájmu francouzské velikosti byli Němci postaveni proti Němcům.

Roku 1806 se císař František zřekl německé císařské koruny. Od r. 1804 se již nazýval císařem rakouským.

Říše, která ve středověku vedla svět, zašla po tisíciletém trvání.

4. Když Rakousko a Rusko nastoupilo k boji proti Francii, Průsech pouze neúčastně přihlíželo. Ušnulo na vavřínech Friedricha Velkého.

Avšak když bylo r. 1806 donuceno k válce s Napoleonem, bylo odkázáno samo na sebe a nemohlo počítati na pomoc Rakouska nebo Ruska. Po drtivé porážce u Jena a Auerstádt Francouzi obsadili celou zemi; mír v Tilsit znamenal pro Průsech ztrátu poloviny území.

Z území západně od Elbe vytvořil Napoleon pro svého bratra království Westfalen, z území východně od Oder knížetství Warschau. Danzig se stalo svobodným státem. Průsech se dostalo pod francouzskou kontrolu vojenskou i hospodářskou. 160 000 mužů posádky trápiło lid; nešťastnou zemi svíral kruh vasalských států.

Vyobr. 26. Svobodný pán vom Stein.

Záchrana přichází z lidu

Napoleon stál na vrcholu své moci. Celá střední Evropa se musila sklonit před jeho vůlí.

1. Ale rázní mužové budovali znovu národ.

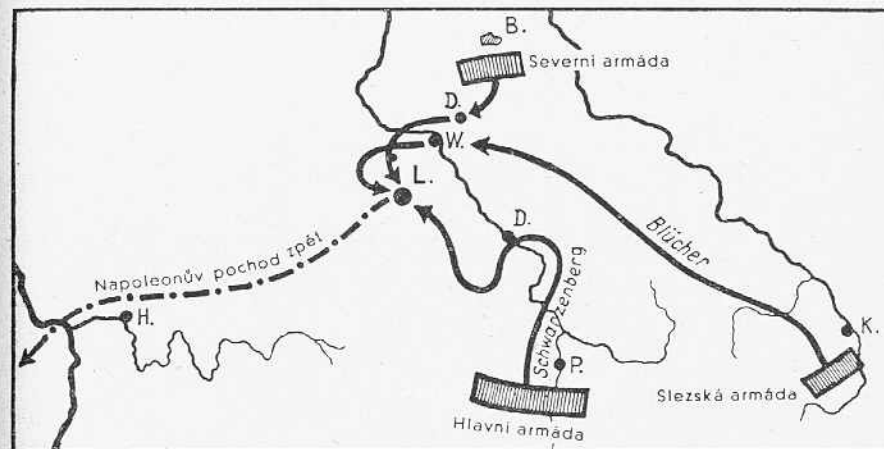
Freiherr vom *Stein* chtěl vychovat lid pro stát. Proto byl zastáncem osvobození sedláků a měšťanů.

Turnvater *Jahn* pečoval o tělesnou zdatnost národa.

Scharnhorst a *Gneisenau* zavedli všeobecnou brannou povinnost a dali tím opět lidu zbraň do rukou. Stali se zbrojří německé svobody.

Básníci jako *Körner*, *Arndt*, *Schenkendorf* a *Kleist*, učenci jako *Fichte* probouzeli duševní sílu pro nastávající úkoly.

2. Boj zahájilo Rakousko na jaře r. 1809. Bylo však ještě příliš brzo.
3. Nyní mělo být poraženo Rusko, které Napoleona nepodporovalo. Roku 1812 Napoleon vyrazil se 600 000 muži a pronikl až k Moskvě. Požár hlavního ruského města donutil Napoleona k ústupu. Ruská zima zardousila „velkou armádu“. Německé hranice dosáhl z ní pouze žalostný zbytek, 20 000 mužů.

Vyobr. 27.

4. Tím byl dán příznivý okamžik k osvobozovací válce. Pruský generál Yorck se svémocně odtrhl ze svazku francouzského vojska a spojil se s carem proti Napoleonovi. V Prusku vzniklo velké pozdvižení lidu a zachvátilo celou střední Evropu.

a) Prusko postavilo do pole své armády, kterým velel Yorck, Gneisenau, Blücher a Scharnhorst. Po bok Prusku se postavil car a za ním šlo Švédsko, Anglie a Rakousko.

V třídenní bitvě národů u Lipska ve dnech 16. až 19. října 1813 byla vojenská moc Napoleonova zničena. Jen žalostné zbytky se zachránily přes hranice.

Rheinbund se rozešel

b) Rakousko nabídlo Napoleonovi mír a zajistilo mu rýnskou linii jako hranici. Avšak Napoleon ve své pyšce odmítl.

V novoroční noci r. 1813—14 překročil Blücher Rhein. Za ním následovali Rakušané. Paříž padla. Napoleon byl sesazen a dostal ostrov Elbu jako knížetství.

c) Napoleon využil sporů, které propukly mezi vítězi, a pokusil se znovu na sebe strhnouti vládu ve Francii. V bitvě u Belle Alliance byl Blücherem znovu poražen, na útěku byl zajat a vypovězen na osamělý skalnatý ostrov Svaté Heleny.

Cesta k svobodě

1. Naděje nejlepších německých lidí, velkoněmecká Říše, se nesplnila. 39 německých států vytvořilo spolek, zvaný **Deutscher Bund**.

Bundu chyběla společná vrchní hlava, jednota právní a mincovní a především jednotné vojsko. Knížata zůstala navenek nezávislá. I cizí knížata byli jako majetníci německé půdy členy Bundu. Zevně i vnitřně byl Deutscher Bund bezmocný.

2. Německý národ žádal spolupráci pro blaho státu a to narazilo u knížat na velký odpor. Přátelé jednoty a svobody, studenti a turneři, učenci a básníci byli vystaveni těžkému pronásledování. *Jahn* se dostal na pevnost, *Arndt* byl zbaven svého místa, *Fritz Reuter* byl odsouzen k smrti, což mu později bylo změněno cestou milosti v doživotní žalář.

3. Celní šranky oddělovaly jednotlivé německé země a zemičky a brzdily vzájemný styk a obchod. Spolkový sněm se nemohl rozhodnouti, aby tyto hranice odstranil.

Tu se Průsien ujalo velení. Roku 1834 vznikl *německý celní spolek*, k němuž přistoupila většina států. Rakousko zůstalo stranou.

Politickou sjednocenost Německa předcházelo sjednocení hospodářské.

4. Roku 1848 se dožadoval národ svého práva otevřenou revolucí. V Berlín a ve Wíen došlo k tuhým pouličním bojům. To donutilo knížata k povolnosti. Národem zvolené národní shromáždění se sešlo v kostele sv. Pavla ve *Frankfurt* a radilo se tam o budoucnosti Říše. Avšak dílo sjednocení se touto cestou nepovedlo pro nedostatek pochopení u knížat.

Cesta k politickému sjednocení Německa

Pruský král Vilém I. poznal, že jeho stát si může činit nárok na vůdčí místo v Německu, jen bude-li mít silnou armádu. Proto pověřil svého ministra války *Roona* úkolem, provést reformu armády; pruský zemský sněm však odpíral dáti k tomu souhlas: lidové zastupitelstvo sahalo po moci ve státě. V nejvyšší nouzi jmenoval král nového vedoucího ministra, jímž byl

Otto von Bismarck

Vesla státu se uchopil muž světodějně velikosti.

Šlo o to, vytvořiti novou německou říši pod vedením Průsien. Německá otázka se dala řešit jen „krví a železem“.

1. Roku 1863 si chtělo Dánsko proti dřívějším dohodám přisvojit Schleswig-Holstein. Nad postupem Dánska se rozhořčilo celé Německo. Průsien žádalo dodržení smluv. Avšak Dánsko doufalo v anglickou pomoc a nepovolilo. Anglie se pokoušela pohnout Francii, aby zakročila ve prospěch Dánska. Avšak Bismarckovi se podařilo získat Rakousko k společnému postupu.

Průsien a Rakousko vtrhly do Dánska. Válka byla rozhodnuta dobytím Danewerk, ztečením opevnění u Düppel a obsazením ostrova Alsen.

Schleswig-Holstein zůstal nerozdělen a byl odstoupen Průsien a Rakousku.

ČASOVÁ TABULKA 4.

17. st.	<p>1618—1648: Tricetiletá válka. 1632: Bitva u Lützen. 1648: Mír v Münster a Osnabrück. 1675: Vítězství u Fehrbellin. 1681: Straßburg uloupen. Pfalz zničena. 1683: Turci u Wienu. (II. obležení.)</p>	<p>Velký Kurfiršt 1640—1688.</p>
18. st.	<p>1756—1763: Sedmiletá válka. 1789: Začátek francouzské revoluce. 1795: Napoleon v čele Francie.</p>	<p>Friedrich Veliký 1740—1786.</p>
19. st.	<p>1805: Napoleon vítězí nad Rakouskem. 1806: Rheinbund. Rozpad I. Říše. 1806—7: Prusko se zhroutilo. 1813—1815: Osvobozovací války. 1815—1866: Německý Bund. 1834: Celní spolek. 1864: Dánská válka. 1866: Válka Němců s Němci. 1870—71: Německo-francouzská válka. Říše znovu založena.</p>	<p>Kníže Otto von Bismarck 1815—1898.</p>

2. Brzy poté došlo k sporu pro správu v odstoupených územích. Ve smlouvě v Gastein r. 1865 obdrželo Rakousko správu v Holstein, Průsien dostalo přiřčenu vládu v Schleswig.

Bismarckovým cílem bylo přivtélit obě území k Průsien. Rakousko však nehodlalo trpět tohoto zvětšení mocenského vlivu Průsien a žádalo Bundesrat o rozhodnutí. Většinou hlasů padlo rozhodnutí vést válku proti Průsien. Na rakouské straně bojovaly jihoněmecké státy, Hannover, Hessen a Sachsen, na pruské straně malé státy severoněmecké. Itálie uzavřela s Průsien spolek a ohrožovala Rakousko z týlu.

Podle válečného plánu Moltkeova pronikli Prusové se třemi armádami přes česká pohraniční pohoří. Krvavá bitva u Hradce Králové přinesla rozhodnutí v této válce „Němců proti Němcům“.

Kostky padly ve prospěch Průsien. „Teď šlo o to, Rakousko usmířit a obnovit staré přátelství.“

V umírněném míru pražském

- Rakousko vystoupilo z německého Bundu.
- Schleswig-Holstein připadl Průsien. Přivtlením Hannover, Kurhessen a Frankfurt a. M. se stalo Průsien prostorovou jednotkou.

3. Poněvadž sjednocení všech německých států ztroskotalo pro odpor Francie, založil Bismarck

severoněmecký Bund

a s jihoněmeckými státy uzavřel spolek na výboj a odboj.

Průsien převzalo vedení německých věcí.

Bismarck ukoval znovu Říši

Otto von Bismarck se narodil 1. dubna 1815 v Schönhausen. Pocházel ze starého rodu v Niedersachsen, který byl vždy věrně oddán domu Hohenzollerů. Studoval práva na vysoké škole v Göttingen a sloužil několik let v státní službě. Potom převzal hospodářství na svých statečích.

V dvaatřiceti letech byl zvolen do spojeného pruského sněmu, kde se za revolučních snah r. 1848 prokázal jako neústupný bojovník za silné pruské království. V roce 1851 byl za to vyslán svým králem do Frankfurt jako vyslanec na zasedání Buňdu.

Tam přišel k poznání, že Rakousko nikdy nepřizná mladému pruskému státu rovnoprávnost. Věděl, že silné Německo není možné, budou-li se dva státy přítí o vedení. Bylo mu zřejmo, že jednoty říše lze dosáhnouti jen pod vedením Průsů.

Aby uskutečnil své dalekosáhlé plány, potřeboval Bismarck přátelství říše carovy a dobrého poměru k Francii. V tomto smyslu působil jako vyslanec v Petrohradě a v Paříži.

Spor o reformu armády ho přivedl jako vedoucího ministra do Berlína a postavil ho v čelo vlády. S pocitem svrchované odpovědnosti k svému národu a k jeho budoucnosti provedl reformu vojska, aniž vyčkal, až mu sněm povolí k tomu potřebné peněžní prostředky. Jeho rádci a spolupracovníky byli generál *Moltke* a ministr války Roon.

Ve válkách r. 1864 a 1866 podalo mladé pruské vojsko skvělý důkaz své úderné síly a zdatnosti.

1. Vítězné ukončení války r. 1866 přineslo Průsům nesporné vedení v Německu.

Myšlenka sjednocení byla přeměněna v skutek:

- a) Průsům se spojilo se severoněmeckými státy v t. zv. Norddeutscher Bund.
- b) Spolek na výboj a odboj spojil jih se severem.

- c) Rakousko musilo být usmířeno a tím odvráceno, aby se nestalo ochotným spojencem Francie.

2. *Válka německo-francouzská r. 1870—71.*

Francouzský císař Napoleon III. se již několikrát pokoušel míchat se do německých věcí. Znovu pojal plán zmocnit se území okolo Rhein. Slíbil Rakousku území Schlesien a volnou ruku v Süddeutschland; za to však požadoval odstoupení levého břehu Rhein pro Francii. K spolku měla přistoupit také Itálie. Také římské církvi se silné protestantské Průsům nelíbilo. Židé a zednáři štváli ve svých lóžích. Vypsali odměnu jednoho milionu franků na zavraždění krále, Bismarcka a Moltka.

Bezprostřední podnět k válce dala Francouzům nástupnická otázka ve Španělsku. Francie zdvihla námitky proti volbě prince Leopolda von Hohenzollern a žádala, aby pruský král prohlásil, že se Hohenzollerové navždy zřikají španělského trůnu. Tento obmysl král odmítl.

Francie na to vyhlásila Průsům válku 19. července 1870. Jih i sever se jednotně pozdvihly; proti odvěkému nepříteli na západě stál zde ponejprv sjednocený německý lid.

Tři armády vytáhly k hranicím.

Armáda Mac Mahonova byla poražena u Weißenburg a Wörth, armáda Bazainova byla obklíčena v Metz po těžkých bojích u Vionville, Mars la Tour a Gravelotte.

Mac Mahon, který chtěl s novými silami osvobodit Metz, musil se 1. září 1870 vzdát v Sedanu se 100 000 muži s císařem Napoleonem v čele.

Na to byla Francie v Paříži prohlášena za republiku a všechen lid byl povolán do zbraně.

Německá vojska pronikla až k Paříži a oblehla tuto obrovskou pevnost. Straßburg a Metz se již vzdaly. Takto uvolněné německé oddíly porazily v těžkých bojích francouzské lidové vojsko, které chtělo osvobodit Paříž. 28. ledna 1871 se také Paříž vzdala.

Již na bitevním poli u Sedanu měl Bismarck s korunním princem rozhovory o utvoření Říše. Po vyjednávání, které se

vleklo po měsíce, dosáhl souhlasu všech německých knížat a svobodných měst. Ještě za obléhání Paříže byl Wilhelm I. prohlášen v zrcadlovém sále zámku ve Versailles za německého císaře.

Říše byla znovu ukuta

V míru uzavřeném ve Frankfurt a. M. musila Francie Německu vrátiti Elsaß-Lothringen a zaplatiti pět miliard franků válečné náhrady. *Německá říše musila být znovu vybudována krví a železem.*

Železný kancléř zajišťuje své dílo

Říše byla spolkovým státem s císařem v čele. Věci vládní vedl říšský kancléř jakožto císařův zástupce; tím byla vyřazena slabošská vláda parlamentu a odstředivé snahy jednotlivých zemí. Říšské barvy byly černá-bílá-červená. Pro celé území byly zavedeny jednotné mince, míry a váhy. Vzmáhajícímu se průmyslu a zemědělství pomáhala ochranná cla. Silné vojsko střežilo hranice.

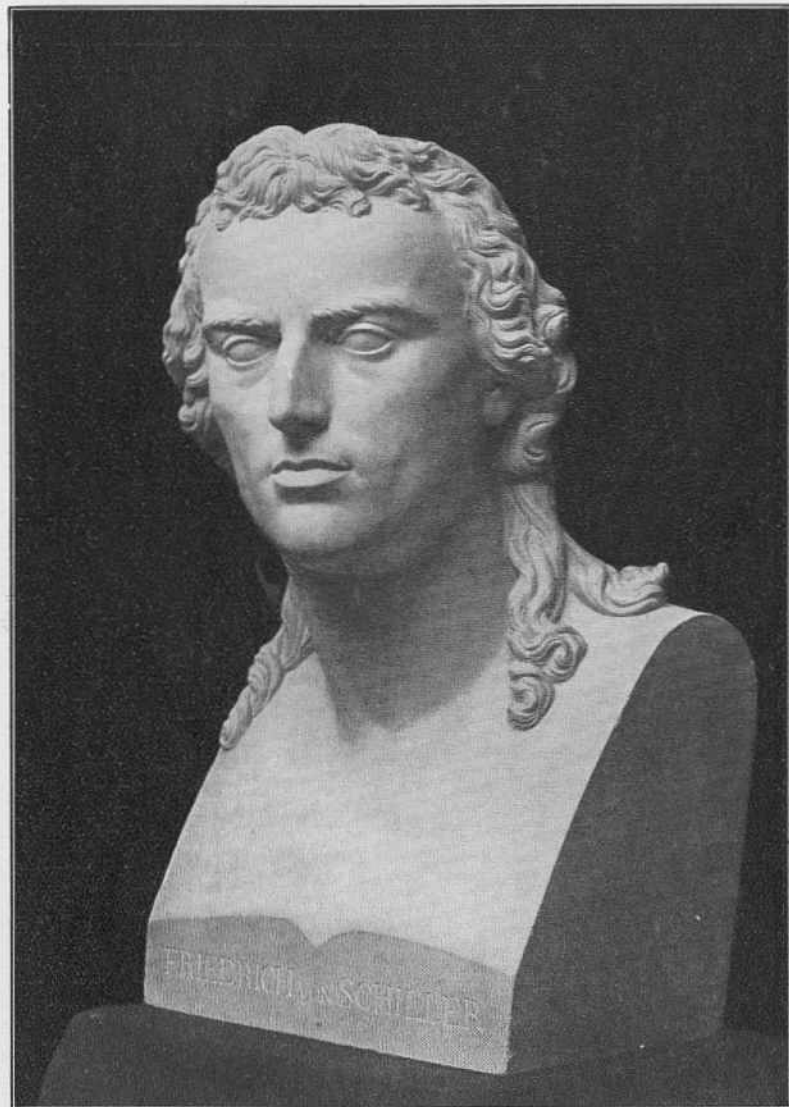
1. Bismarck hleděl posílit Říši vnitřně.

- a) Především musil své dílo hájiti proti zásahům politického katolicismu. Vyňal školy z rukou církevních a postavil je pod státní dozor. „Kazatelnicovým paragrafem“ zamezil, aby se zneužívalo kazatelnice k politickým účelům.
- b) Průmysl, obchod a doprava se netušeně rozvinuly, avšak stěhování do měst odtrhávalo lidi od půdy. Kapitalismus vykořisťoval dělníky. Podnikatelé neměli pochopení pro existenční boj dělnictva. A tak duch tvořících lidí pustl a lidé zbavení pevných kořenů života propadali jedu rozkladných židovských nauk. V třídním boji proti měšťanstvu měla být vyvolána světová revoluce. Poštvaní dělníci zapomínali na svůj národ a vlast a synové sedláků zbavených dědictví půdy se stávali útočnými oddíly židovských plánů na dobytí světovlády.

Proti těmto „sociálně-demokratickým snahám ohrožujícím veřejný život“, Bismarck zakročil a sociálními zákony pomohl starému a slabému dělníku, dělníku „invalidnímu“.

Gottfried Schadow (1764—1850), Goethe 1816

Heinrich Dannecker (1758—1841), Schiller 1805—1810

Podobné sociální zákroky byly vytvořeny i v tehdejší Rakousku.

2. *Také navenek hleděl kancléř Říši zajistiti.*
 - a) Francie nemohla zapomenouti na ztrátu Elsaß-Lothringen a hledala příležitost k válce. Aby Říše byla zajištěna, uzavřelo r. 1872 Německo s Rakouskem a s Ruskem *spolek tří císařů*.
 - b) Když se Rusko r. 1878 stáhlo zpět a hledalo spojení s Francií, přivedl Bismarck Německo, Rakousko a Itálii k *trojspolku*.
 - c) Roku 1887 získal Rusko k tajné neutralitní smlouvě v případě francouzského útoku na Německo.
3. *Železný kancléř získal pro svůj národ „místo na slunci“.* Nedostatek prostoru a nedostatek pracovní příležitosti nutil statisíce Němců k vystěhovalectví. Spojené státy severoamerické byly „hromadným hrobem německví“. Jen samostatná koloniální říše mohla uchovat cennou německou krev vlastnímu národu. V letech 1884—85 vytvořil sedmdesátiletý kancléř německou koloniální říši s koloniemi Südwest- a Ostafrika, Kamerun, Togo a Südseeinseln.

Říše ztrácí vůdce

1. *Bismarckovo propuštění.* Císař Wilhelm I. zemřel r. 1888. Po něm měl následovati jeho syn Friedrich III. Ten vládl pouze 99 dní. Po něm nastoupil na trůn Wilhelm II. Mladý ctižádostivý panovník neuznal význam Bismarckovy osobnosti. Došlo mezi nimi k názorovým rozdílům, které vedly r. 1890 k Bismarckovu propuštění.

Kormidelník opouští svou loď

Roku 1898 Bismarck zemřel. Odešel s ním jeden z nejmohutnějších mužů světových dějin.

2. *Navenek Německo zaznamenalo skvělý vzestup.* Národní jmění rostlo každým rokem. Německý obchodník nacházel v celém světě odbytíště pro skvělé výrobky německého průmyslu. Obchodní loďstvo bylo druhé největší ve

světě. Velkoadmirál Tirpitz vybudoval úctu vzbuzující válečné loďstvo, hrabě Zeppelin zkonstruoval první říditelnou vzducholod, Benz a Daimler darovali národu automobil.

Německé kolonie vzkvétaly a dodávaly mateřské zemi důležité suroviny. Südestafrika se stávala stále zřejměji osídlovacím územím.

3. *Avšak vnitřně nebyla Říše zdráva.*

Ze státu zemědělského vznikl stát průmyslový. Třídní boj rozdrásával německý národ. Stranické hádky znemožňovaly cílevědomé vedení. Židovstvo dosáhlo vůdčího místa v průmyslu, kultuře a politice. Židovský jed otravoval německou duši.

4. *Obklíčení Německa.*

Německo již neobnovilo smlouvu s Ruskem, která zajišťovala jeho týl. Proto uzavřelo Rusko s Francií dvojspolek.

Anglie sledovala politický a hospodářský vzestup Německa s rostoucí závistí: Přidala se k Rusku a k Francii.

Italská vláda, které byly učiněny územní sliby v Africe, se dala strhnouti k tomu, že se zřekla smlouvy s Německem. Také Belgie se přidala v tajné smlouvě na stranu Francie.

Německo bylo zcela obklíčeno.

Jen Rakousko stálo po jeho boku.

5. *Začalo se neslýchané zbrojení velmocí. Židovský lživý tisk otrávil smýšlení celého světa proti Říši. Ludendorffovy požadavky, aby bylo zesíleno vojsko, říšský sněm zamítl.*

Německé vedení žalostně zklamalo. Německý lid šel své osudové hodině vstříc bez dostatečné přípravy.

Po boji, jemuž nebylo rovna, se Říše zhroutila

(Světová válka 1914—1918)

I. 28. června 1914 zabili svobodní zednáři v Sarajevu následníka rakouského trůnu. Srbská vláda se zdráhala dáti požadované zadostiučinění. Na to vyhlásilo Rakousko Srbsku válku.

Válečné přípravy Ruska na rakouské a německé hranici donutily Německo k tomu, aby vyhlásilo válku Rusku. Mezitím

překročily francouzské oddíly říšskou hranici. Tu vypovědělo Německo válku také Francii. Úspěšný výpad proti Francii mohl být veden jen přes Belgii. Avšak Belgie se zdráhala povolití průchod. Na násilný pochod německých vojsk odpověděla Anglie prohlášením války proti Německu.

Poněvadž Kiaučau nebylo odstoupeno Japonsku, postavila se také tato země po bok nepřátelského spolku.

Italie se zdráhala pomoci zbraněmi.

II. **Rok jednomyslného pozdvižení 1914.**

Podle německého válečného plánu mělo být rozhodnutí vynuceno ve Francii dříve, než by byl dokončen nástup milionových ruských armád. Pět německých armád prorazilo v neodolatelném útoku až k Marně, když prolomily belgicko-francouzský pevnostní pás. Na Marně se těžce zápasilo o rozhodnutí. Němci přerušili bitvu, která již dozrávala k vítězství.

Mezitím napadly dvě ruské armády Ostpreußen, pleníce a vraždíce. Avšak v bitvě u Tannenbergu, až do té doby největší to obklíčovací bitvě světových dějin, pod vedením Hindenburga a Ludendorffa byla ruská armáda zničena. Druhá armáda byla vyhlazena v mazurských bažinách.

Ruský válec byl zastaven, ale vítězství na západě bylo promarněno.

Rok vítězství 1915

Na západě ustrnuly fronty v poziční válce. Rusové byli sevřeni do kleští jednak z Ostpreußen, jednak z Karpat. Celý pás pevností na Weichsel padl do německých rukou.

Mohutné německé rány přivedly Turecko a Bulharsko na stranu centrálních mocností. Společný útok německých a bulharských vojsk měl za následek dobytí Srbska.

Avšak Itálie vyhlásila Rakousku válku.

Rok zápolení o rozhodnutí 1916

Německá vojska u Verdunu se statečností, která pohrdala smrtí, se po dlouhé měsíce pokoušela vynutit rozhodnutí. Německé válečné loďstvo vybojovalo u Skagerraku 31. května 1916 nad Angličany skvělé vítězství. Avšak rozhodnutí se nedostavilo.

Také nepřátelské mohutné útoky na Sommě byly krvavě odraženy.

Brusilov se pokoušel s nasazením nesmírných lidských mas prorazit rakouskou frontu, ale marně. Právě tak bez výsledku zůstaly italské útoky na Soči.

Tu vstoupilo do války Rumunsko. Sedmihradsko mělo být vyrváno smrtelně raněnému Rakousku.

Hindenburg a Ludendorff se ujali vedení německých vojsk. Ihned byl zahájen rozsáhlý protiútok proti Rumunsku. V těžkých zimních bojích byly překročeny Karpaty a Rumunsko bylo úplně poraženo ve vlastní zemi. Německý voják stanul vítězně při Černém moři.

Rok krisí 1917

Na jaře roku 1917 vypukla v Rusku revoluce. Car byl svržen s trůnu. Noví bolševičtí vládcí pokračovali ve válce, byli ale záhy německými vítězstvími donuceni k míru v Brestu Litevském. Rumunsko se musilo poddati.

Průlom na horní Soči způsobil zhroucení italské fronty. Pro následování nepřítele bylo zastaveno až na Piavě.

Tu vstoupila do války z nicotného důvodu Amerika se svým nesmírným bohatstvím lidí i materiálu. Židé a váleční výtělkáři ji veštvali do války.

Rakouský císař Karl se pokoušel o zvláštní mír.

Rok zhroucení 1918

Jen mohutné branné údery mohly zlomit ničivou vůli nepřítele. Na jaře 1918 se pokoušelo německé vrchní velení vynutit si rozhodnutí čtyřmi mohutnými bitvami. Nepřátelská fronta byla roztržena a německý útok dorazil až na 60 km před Paříž, ale Němci spotřebovali své poslední síly.

Protiútok nepřátelské přesily zatlačoval německou frontu po hrdinném zápolení pomalu, ale jistě zpět.

Tu se zhroutil fronta bulharská a za ní následovala fronta rakouská. Císař Karl vypověděl spolek s Německem. Maďaři stáhli své oddíly z fronty, Turecko uzavřelo příměří.

Německo stálo samo proti celému světu nepřátel.

Německá vláda prosila o klid zbraní. Generál Ludendorff chtěl ještě jednou povolati všechen německý lid k sevřenému odporu, ale byl odvolán (26. X. 1918). Začaly se krvavé židovsko-marxistické revolty v celém Německu. Císař se musil poděkovat. Německo bylo prohlášeno republikou.

Vojsko z fronty, které až do poslední minuty statečně bojovalo proti přesile, odvedl Hindenburg do domova.

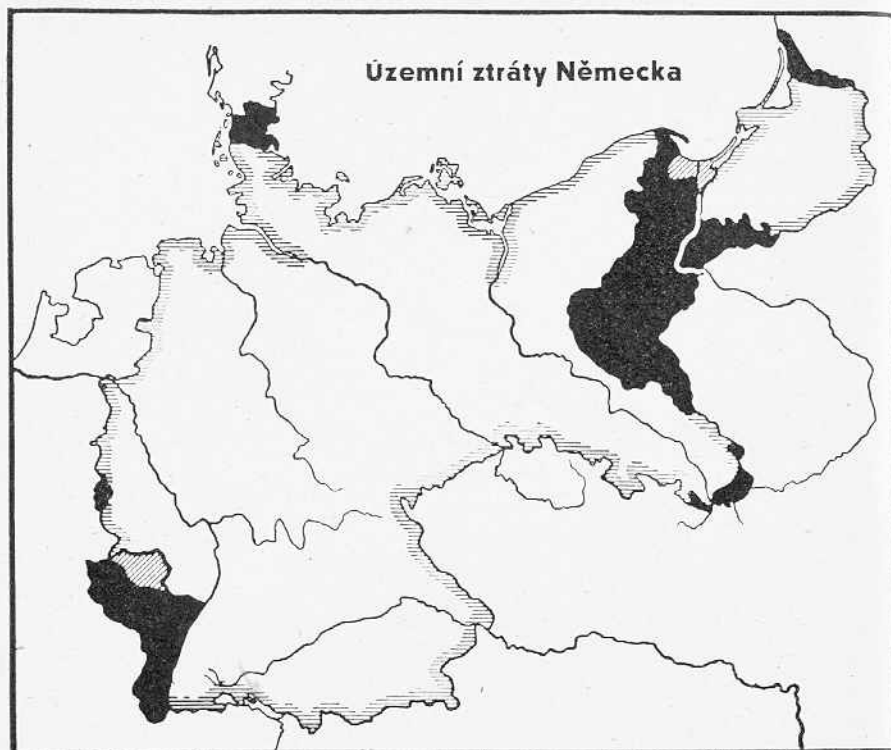
1. Světová válka byla nejmohutnějším válečnickým výkonem Německa v jeho dosavadních dějinách.
2. Příčiny německé porážky:
 - a) Skoro celý svět se svým bohatstvím lidí a surovin stál proti Říši.
 - b) Německému lidu chyběla velká idea, aby vydržel. Propaganda selhala.
 - c) Slabošská vláda selhala při vedení národa. Neschopné vedení politické překáželo vedení vojenskému a ochromilo je.
 - d) Blokáda, proti které nebyla provedena vhodná opatření, hnala lid k smrti hladem. Žid vrazil frontě dýku do zad.

Říše zrazena a podvedena

Mír ve Versailles byl nejnelidštějším a nejnespravedlivějším diktátem světových dějin.

1. Tento diktát byl vybudován na lži:

„Lež o vině na válce“ svalila všechnu vinu za válku na Německo a způsobila, že ono samo bylo činěno odpovědným za všechny válečné škody. Němečtí velitelé, mezi nimi Hindenburg, Ludendorff a Scheer, měli být vydáni nepříteli jako sprostí zločinci.

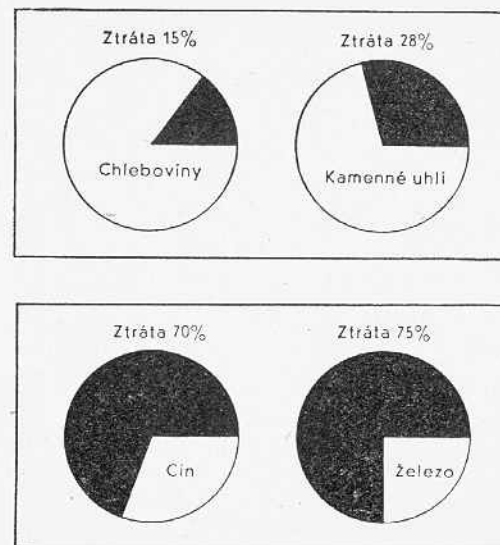
Vyobr. 28.

Uloupení kolonií mělo být odůvodněno tím, že Německo bylo prohlášeno za „neschopné a nehodné“ kolonizační práce.

Německo ztratilo osminu své půdy a desetinu svého obyvatelstva. Rakousku bylo zakázáno připojit se k Německu.

Održením německé půdy ztratilo Německo:

- pětinu své výroby životních potřeb,
- čtvrtinu svého uhelného bohatství,
- tři čtvrtiny své výroby železa,
- tři čtvrtiny své výroby zinku,
- čtvrtinu svých draselnatých solí.

Vyobr. 29.

Říše musila vydati: celé obchodní loďstvo, nesmírné množství dobytka, strojů všeho druhu, barvy a chemické výrobky, k tomu ročně dvacet milionů tun uhlí.

Jako válečná náhrada bylo na říši uvaleno 132 miliard zlatých marek.

28. června 1919 podepsala vláda, která listopadovou revolucí přišla pučem k moci, „mírovou“ smlouvu.

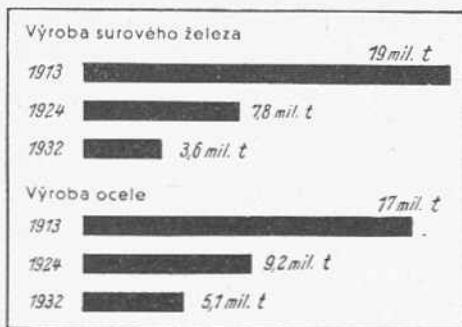
2. *Avšak válka byla jinými prostředky vedena dále.*

Společnost národů, tento spolek vítězných a loupeživých států, určoval i nadále osudy Německa.

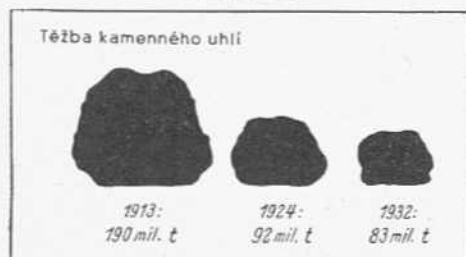
Němečtí lidé v zabraných územích byli zbaveni práv a donuceni k vystěhovalectví.

Francie obsadila r. 1920 Frankfurt a Darmstadt, r. 1921 Düsseldorf, Duisburg, Mannheim, r. 1922 celé Ruhrgebiet.

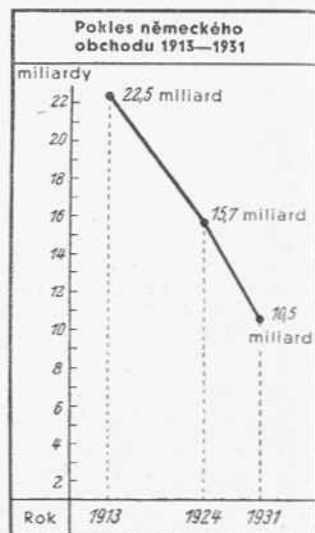
Smlouvami s Československem, Jugoslavií, Rumunskem a Polskem sledovala Francie svůj starý cíl, obklíčení Německa. Pod francouzskou ochranou se snažili rudí i černí zrádci zřítit rheinskou republiku, církevní i monarchističtí

Vyobr. 30.

Vyobr. 31.

Vyobr. 32.

separatisté se snažili o odtržení Bayern od Říše. Nesmírné splátky na válečnou náhradu zničily německou měnu a přivedly Německo na mizinu. Jen Židé se dovedli nesmírně obohatiti.

To vše a ještě mnoho jiného bylo výsledkem „míru“, který americký prezident Wilson slíbil německému lidu.

1. Versailleským mírem mělo být Německo na věčné časy vyškrtáno z počtu velkých národů.
2. Židy prolezlé strany a vlády stupňovaly ještě nadutost a loupeživost nepřátel k stále novým násilnickým činům.
3. Za všeobecné nouze a zmatku si zajistil Žid vládu v Německu.
4. Evropa stála politicky i hospodářsky před zhroutilím a před bolševickým zmatkem.

Německo se probouzí. Cesta ke Großdeutschland

Adolf Hitler bojuje

V letech ponížení a hanby povstal německému lidu zachránce: Adolf Hitler.

V marxismu rozpoznal správně baštu židovské světovlády, ve vnitřním vzpřímení svého národa cestu z neceťi a nouze. Proti duchu židovstva postavil ducha fronty.

V nejužším zápase proti nenávisti a lsti, proti nevědomosti a tuposti se mu podařilo probudit německý lid a nadehnouti jej pro své požadavky. Žádal:

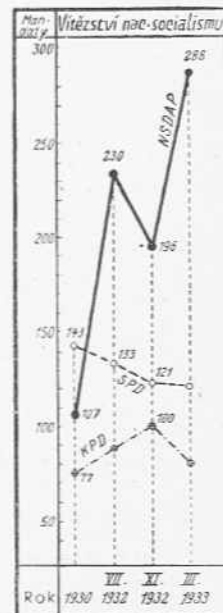
v zahraniční politice Velkoněmeckou říši, rovnoprávnost pro německý národ, navrácení kolonií, roztrhání hanebné versailleské smlouvy,
v politice vnitřní vyraženi Židů, odstranění politických stran a vytvoření lidového vojska,
v politice hospodářské zlomení úrokového otroctví, odstranění bezpracného důchodu, právo na práci,

v politice kulturní německé právo, německý tisk, národní kulturu a svobodu vyznání.

Rudé vzpoury v Sachsen a Thüringen, separatistické snahy v Bayern a v Rheinland ohrožovaly na podzim r. 1923 trvání Říše. 9. listopadu 1923 přikročil Hitler k činu. V krvavé lázni u Feldherrnhalle zvítězila ještě jednou věrolomnost a zrada. Hitler byl poslán na pevnost Landsberg.

Když byl roku 1925 propuštěn, vzrostla německá nacionálně socialistická strana dělnická v nesrovnatelném vítězném postupu na velkoněmecké hnutí. Ani nenávist a pronásledování, ani zákazy nemohly zastavit tento vzrůst. Z krve a ducha celých stovek zabitých a desetitisíců zraněných vzrostlo vojsko nových bojovníků pro ideje Adolfa Hitlera.

Miliony volaly po zachránci.

Vyobr. 33.

Adolf Hitler vítězí

30. ledna 1933 povolal generál polní maršálek světové války Hindenburg neznámého vojáka války za říšského kancléře.

Říše znovu povstala

- a) První starostí Führerovou bylo zavést nový pořádek ve všech životních oborech:
1. Německá říše je stát jednotný, stát založený na vůdcovském principu. Důvěra lidu nese Führera. Führer nese odpovědnost vůči svému lidu a vůči dějinám.
 2. Strana, stát a branná moc jsou nosnými sloupy Říše.
 3. Nordická rasa a nordický duch určují chování národa, jeho vývoj a jeho trvání. Žid je vyloučen. (Nürnbergské zákony 15. IX. 1935.)
 4. Aby národ ušel odumírání, je manželství podporováno, zakročuje se proti neschopnému nebo dědičně nemocnému potomstvu.
 5. Pramen životní síly národa tryská ze stavu rolnického. Zákon o dědičném statku zajišťuje sedláku jeho půdu.
 6. Svoboda vyznání je zaručena. Činnost politická je církvím zakázána.
 7. Čtyřletka má učiniti Německo nezávislým v zaopatřování potravin a surovin.
- b) Německo bylo vnitřně upevněno a posíleno a mohlo podstoupit boj o svou čest a rovnoprávnost. Z versailleské smlouvy byl trhán kus po kuse:
1. Poněvadž Žeheva odmítla požadavek Německa o rovnoprávnost, vystoupilo Německo ze Společnosti národů 19. října 1933.
 2. Pakt o neútočení, uzavřený s Polskem r. 1934, odstranil francouzsko-polský tlak na dvou frontách.
 3. Na to, že Anglie a Francie zvýšily své zbrojení, odpovědělo Německo zavedením všeobecné branné povinnosti v květnu 1935.
 4. Námořní dohoda s Anglií v lednu 1935 upravila vzájemný poměr sil.

5. Uzavření francouzsko-ruské vojenské dohody vedlo v březnu 1936 k tomu, že německé oddíly vtáhly do Rheinlandzone.
6. Osou Berlin—Řím zajistili v říjnu 1936 Hitler a Mussolini evropský mír a dali evropské politice nový obrat.
7. V paktu proti kominterně, uzavřeném s Japonskem v listopadu 1936, vstoupilo Německo do nejpřednější fronty boje proti bolševismu. Itálie se postavila po bok Německa r. 1937. Za ní následovaly Maďarsko a Španělsko.

Adolf Hitler ukovává Velkoněmeckou říši

Společenství krve přerвало politické hranice

1. Na Führerovy snahy, vytvořit přátelské vztahy k tehdejšímu Rakousku, odpověděl kancléř Schuschnigg novým útlakem a pronásledováním rakouských nacionálních socialistů. Vzpou-ra nacionálně-socialisticky smýšlející části obyvatelstva ho smetla. Na žádost nového spolkového kancléře Seiss-Inquarta vpochoďovaly v březnu 1938 německé vojenské oddíly do Rakouska a obnovily pořádek.
Za jásotu celého německého národa byl 13. března 1938 vyhlášen zákon o znovupřipojení Rakouska k Říši.
2. Němečtí soukmenovci v sudetoněmeckém prostoru byli českou Benešovou vládou poškozováni, připravováni o postavení a majetek, žalářováni a pronásledováni. Jejich vůdce Konrad Henlein požadoval v dubnu 1938 pro své německé bratry úplnou rovnoprávnost s českou národností. Na to nastal neslýchaný teror. Německá čest si žádala branného zákroku.
V rozmluvách, konaných mezi Hitlerem, Mussolinim, Chamberlainem a Daladierem v Mnichově v září, došlo k dohodě o přičlenění sudetoněmeckého území k Velkoněmecké říši.
V říjnu 1938 bylo toto přičlenění provedeno.
3. Vnitropolitické boje dohnaly česko-slovenský stát k zániku. Beneš musil odstoupit. President Hácha požádal o německý branný zákrok, aby byl zjednan pořádek.
Čechy a Morava byly jako protektorát v březnu 1939 přičleněny k německému prostoru.

Slovensko přistoupilo v ochranný poměr k Říši.

Tím došla konstrukce „česko-slovenského státu“, která vzešla z Anglie a z Francie a která absolutně odporovala přirozenému běhu dějin, k svému konci. České země, těžce zklamáné anglicko-francouzskou zradou, se vrátily do lůna Říše, ke které po tisíciletí patřily.

4. Téhož měsíce se vrátilo k Říši Memelland.
5. Také *polská* otázka volala naléhavě po tom, aby byla rozřešena. Počátkem května 1939 nabyla situace hrozivé vážnosti. Aby polsko-německé napětí bylo odstraněno, navrhl Führer v srpnu 1939 polské vládě, aby dala souhlas k připojení Danzigu k Říši a dovolila Německu vésti koridorem železniční trať a silnici. Poláci tento „jedinečný“ návrh odmítli jako nepřijatelný, poněvadž spoléhali na pomoc Anglie a Francie. Anglie si polsko-německého vyrovnání nepřála. Proto přislíbila Polsku brannou pomoc; Francie již uzavřela s Polskem vojenskou dohodu.

Polské velikášství volalo po válce a snilo o porážce německých vojsk před Berlinem. Hrozby a násilné zákroky proti Danzigu a krvavé teroristické akty proti příslušníkům německého národa byly na denním pořádku. Přes německé hranice se valil proud uprchlíků. Poláci se soustavně dopouštěli porušování hranic; polské protiletadlové baterie pálily po německých dopravních letadlech.

23. srpna uzavřelo Německo s Ruskem pakt o neútočení, který měl znamenat osudový obrát v poměrech východního prostoru.

Na poslední zprostředkující návrh Führerův odpověděla poblázněná polská vláda vyhlášením mobilisace. Polské oddíly se tlačily na německé území.

1. září 1939 padl „výstřel s druhé strany“. Válka vzplanula.

2. září mobilisovaly Anglie a Francie a vyhlásily 3. září Německu válku. Německé armády zaútočily s neslýchanou prudkostí. 23. září mohlo vrchní velitelství branné moci oznámit:

„Polní tažení v Polsku je ukončeno. V souvislé řadě zničujících bitev, z nichž největší a nejrozhodnější byla v ohbí Weichsel, byla polská milionová armáda poražena, zajata nebo rozprášena. Rychlost operací a velikost celkového výsledku jsou ve válečných dějinách něčím jedinečným. Všechny zbraně přispěly k vítězství vzornou spoluprací. Německý národ se může s hrdostí dívat na svou brannou moc.“

6. Po porážce polských vojsk se přikročilo se stejnou silou a rozhodností k obnově pořádku a k výstavbě území. Další osidlovací prostor byl znovu získán.

Velkoněmecká říše stojí v největším a nejrozhodnějším boji svých dějin

Západní mocnosti věřily, že mohou vyhrát válku proti Německu podle poučení a zkušeností z války světové.

1. Ostrovní poloha Britannie a „nepřekonatelná“ Maginotova linie měly ochránit Francii a Anglii před přímým německým útokem.
2. Blokáda měla zardousit sílu a hospodářství německého národa.
3. Nedostatek surovin, zvláště oleje a kovů, měl ochromit německé zbrojení a vedení války.
4. Doufalo se ve vnitřní nepokoje, které měly smést nacionálně socialistickou vládu.
5. Německo se mělo zalknout v kruhu nepřátelských mocností.

A.

Dánsko a Norsko měly především sloužit ničivým záměrům Anglie, to jest, blokáda se měla rozšířit k severu a Německo mělo být odříznuto od důležitého dovozu rud ze Švédska přes Norsko. Na začátku dubna 1940 hodlaly západní mocnosti přikročit k uskutečnění svého hanebného plánu. Německo musilo jednat s rychlostí blesku.

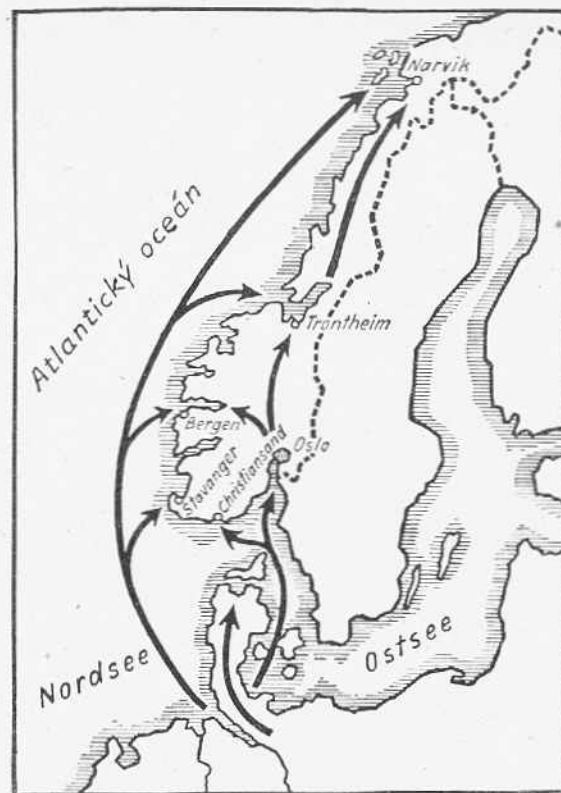
9. dubna zrána vtáhly německé oddíly do Dánska a obsadily za vzorné spolupráce námořnictva a letectva, po překonání nepřá-

Vyobr. 34. Hitler u svých vojáků.

Vyobr. 35. Útok letadel Stuka.

Vyobr. 36.

telského odporu, všechna důležitá norská přístavní města až po Narvik. Dobyté opěrné body byly vybudovány a celá země byla obsazena. Anglické a francouzské vyloděné oddíly uhly před německým tlakem u Andalsnes hanebným útekem. Horští myslivci z Ostmark probodovali se u Narvicku v hrdinném obranném boji proti velké anglické převaze až k vítězství.

Když byly ukončeny boje, které válečné dějiny musí zaznamenati jako něco jedinečného, mohl Führer oznámiti německému národu vítězné zakončení tažení v Norsku:

„Všichni, kteří tam na dalekém severu společně bojovali, vojáci z hor Ostmark, posádky našich válečných lodí, padákové

oddíly, bojovní letci a dopravní piloti, vejdou do dějin jako nejlepší představitelé nejvyššího německého vojáctví.“

B.

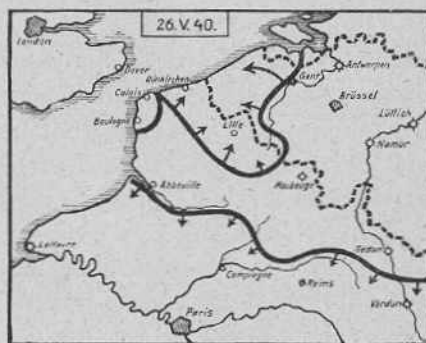
a) Mezitím Holandsko a Belgie podlehly námluvám západních mocí. Přes tyto země chtěly západní mocnosti vpadnouti do Ruhrgebiert a zasadit Německu ránu přímo do srdce.

Avšak německý protiúder dopadl zase jako blesk. 10. května nastoupily německé armády k útoku proti spojenému nepříteli na frontě široké 500 km.

Ponejprv ve válečných dějinách byly nasazeny oddíly padákové a oddíly dopravované vzduchem v největších rozměrech. Holandská armáda se vzdala přesně za pět dní. Prodloužená Maginotova linie praskla pod ranami německé útočné síly, které dopadaly jako zasazený kladivem. Zatím co nepřátelské armády ve flanderském prostoru byly vrženy zpět po tuhých bojích od postavení k postavení, pronikly silné německé svazy v nepřátelském týlu proti břehu kanálu u Abbeville a uzavřely od jihozápadu kleště k zničení nepřítele. Belgická armáda v síle asi 400 000 mužů složila zbraň 28. května. Příští dny přinesly úplné zničení nebo zajetí anglických a francouzských armád, pokud se jejich žalostné trosky nespasily útekem přes kanál. Přes 1 200 000 zajatců a nesmírný válečný materiál padl do německých rukou.

Vyobr. 37.

Vyobr. 38.

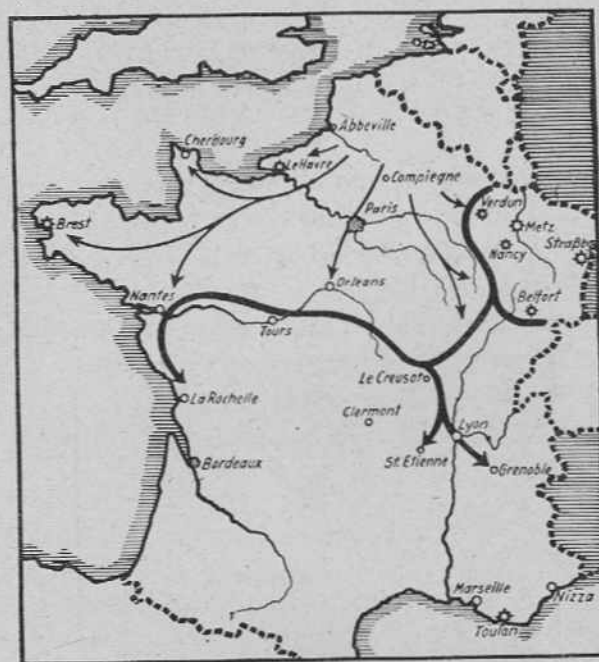

Bismarck ve věku 75 let

Führer mluví

4. června mohl Führerův hlavní stan oznámit:
 „Boj ve Flandrech je ukončen. Vejde do válečných dějin
 jako největší zničující bitva všech dob.“

Vyobr. 39.

b) Sotva byla ukončena zničující bitva ve Flandrech, když německé oddíly nastoupily k druhé rozhodné ráně proti Francii. Ve čtyřdenním těžkém zápolehí prorazily pěší a pancéřové divise Weygandovou linií a pronikly směrem na Paříž. Prapor s hákovým křížem zavlál na Eiffelově věži v hlavním městě Francie již 14. června.

Mezitím jiné německé bojové svazy pronikly od Marny proti jihu až k švýcarské hranici a uzavřely tak zničující kruh kolem francouzských sil v Lothringen, v Elsaß a okolo Maginotovy linie. Pevnosti Verdun, Metz a Belfort padly do německých rukou. S věže domu ve Straßburgu vysoko zavlála německá válečná vlajka.

Vyobr. 41.

Řecko podleho již v r. 1940 slibům anglických záruk a dalo anglickému loďstvu k dispozici opěrné body. A tak byla v říjnu 1940 Itálie donucena k zákroku proti Řecku z Albanie.

V Jugoslavii, jak se zdálo, zvítězil klidný rozum. 25. března 1941 prohlásil tento stát slavnostně, že přistupuje k paktu tří mocností. O dva dny později houfek smluvených spiklenců svrhl vládu a porušil tak smlouvu. Anglie jásala, Amerika slibovala vydatnou pomoc. V Řecku již přistaly svazy britských vojsk.

Německo musilo jednati.

Německé oddíly pronikly 6. března do nepřátelského území po bezedných cestách, po silnicích vyhozených do vzduchu, po úzkých skalních stezkách a přes bystřiny, úzkými průsmyky a

přes holé skalní hřbety. O dva dny později byla již proražena Metaxasova linie a Solun padla do německých rukou. Mezitím pronikly silné svazy přes Vardar a podaly ruku Italům postupujícím z Albanie. Jiná německá armáda se probíjela přes Niš do prostoru u Bělehradu, německá severní armáda pronikla přes Marburg a Záhřeb na Sarajevo. 16. dubna se vzdala 2. srbská armáda a 18. dubna složila zbraň bezpodmínečně celá jugoslávská branná moc.

Rozhodnutí v Řecku následovalo se stejnou rychlostí. Již 27. dubna mohla být na Akropoli v Athénách vlajka s hákovitým křížem. Smutné zbytky anglické armády se pokoušely v divokém útěku o záchranu na lodích. Balkánské tažení, které Anglie zahajovala s takovými nadějemi, bylo ukončeno vyčištěním Peloponnesu a obsazením ostrovů v Egejském moři.

E.

Události v bývalé Jugoslavii prokázaly věrolomnost sovětského smluvního partnera. Nebylo pochyby, že Sověty chtěly využít evropské obranné války k přípravě velkoryse založeného převratu civilisovaného světa. Mohutným útokem to Führer předešel. Byly vybojovány největší a nejtěžší bitvy světových dějin, nepřítel kultury byl znovu a znovu zatlačen. Dnes stojí celá Evropa ve společném obranném boji proti hrozcímu bolševickému nebezpečí. Pod vedením Velkoněmecké říše bude židovsko-asiatský bolševismus jednou provždy odstraněn.

Tím, že Japonsko a Amerika vstoupily nyní do války, vyvinul se z ní boj celých kontinentů. Z této druhé světové války vyjde svět k novému pořádku, který se projeví v dlouhém, spravedlivém míru a v sociálním vzestupu za vedení mladých národů v Evropě a v Asii.

CASOVÁ TABULKA 5.

1870	1870—71: Německo-francouzská válka.
1880	1871: Říše znovu založena.
	1879: Dvojspolek (s Rakouskem).
1890	1882: Trojspolek (s Itálií).
	1884—85: Německo dostává kolonie.
1890	1890: Bismarck propuštěn.
1900	1892: Francouzsko-ruský spolek.
	1898: Bismarckova smrt.
1910	1906—1908: Obklíčení Německa.
	1914—1918: Válka světová.
1920	1919: Násilný mír ve Versailles.
	1920: NSDAP založena.
1930	1923: Hitlerovo pozdvižení.
	1925: Strana znovu založena.
1940	1933: Adolf Hitler se stává Führerem národa. Velkoněmecká říše stojí.
	1938: Rakousko se vrací do Říše, Sudetenland osvobozeno.
	1939: Čechy a Morava přičleněny, Memelland se vrací.
	1939: Blesková válka v Polsku.
1950	1940: Obsazení Norska, vítězství na západě.
	1941: Podrobení Jugoslavie a Řecka.
	1941: Počátek boje se Sověty